

DRÁMAMELLÉKLET

1985
NOVEMBER

H. BARTA LAJOS

Másodiziglen

Egy nemzedék emlékei matrózzruhákról és szódásüvegekről

Dráma két részben

Öt mondat előszó:

A dráma cselekménye filmszerűen pereg, három évtizedet ível át, a jelenetek váltása gyors, éles, a jelenetek belső ritmusa lassú, nyújtott. Elsődleges a pontos, másodpercre kiszámított színészvezetés és reflektorkezelés.

A főszereplő FIATALEMBER mindvégig ugyanabban a sötét ruhában: közvetlen játékkontaktusa nincs, illetve csak két esetben van a többi szereplővel; cselekmény-ideje: jelen idő.

Az I. korong a családi események színhelye.

A II. korong a történelmi és társadalmi események szintere.

Személyek:

FIATALEMBER
ANYA
ŐCSI
APA
ŐREGASSZONY
FEKETE HAJÚ LÁNY
NAGYBÁCSI
SZERKESZTŐ
VASUTAS
OROSZ TISZT
H. OROZS KATONA
BAJUSZOS OROZS KATONA
NÉMET TISZT
SZÁRNYSEGÉD
I. ALTISZT
II. ALTISZT
CSENDŐR
MAGYAR KATONA
KISLÁNY
ŐREG PARASZT
FIATAL PARASZT és
még sokan mások

ELSŐ RÉSZ

Gong

A függöny mozdulatlan

A FIATALEMBER, mikrofonhangja, különböző helyről, különböző hangerővel

I. MIKROFONHANG Roger Martin du Gard-t idézem: "Én a múlt kortársa vagyok, amit mondani tudok,

amit gondolni tudok, az elmúlt időbe mindig visszatér."

II. MIKROFONHANG Louis Aragont idézem: „Ki tudja, hol kezdődik az emlék / Ki tudja, hol ér véget a jelen.”

III. MIKROFONHANG Karinthy Frigyeset idézem: „A kis láncszem, ami valahol megrepedt, kiesni készül, valami kimondhatatlanul aprócska rezdüléssel megindította az egész nagy láncszemet, amihez tartozik, mint ahogy az elpattanó apró villamoszikkra megrezegteti maga körül az egész Földgolyót és léggolyót.”

Fénysugár a függönyön. A fénysugárban a függöny előtt — a színpad közepén — a FIATALEMBER áll

FIATALEMBER (*mozdulatlan, halkán*) Anyát felfektették egy priccse, széthúzták a lábát, leborotválták a szőrt ... A német véletlenül belevágott. A német akkor megemelte katonasapkáját, és azt mondta, bocsánat . . . Apa halála óta, ha Anyára gondolok, látom. A német felfekteti a priccse, széthúzza a lábát.

Zene

Felmegy a függöny

A FIATALEMBER a színpad jobb oldalán áll — háttérfüggöny előtt, felsőteste világosodik meg. Kezében telefonkagyló. Falusi postahivatal telefonfülkéjében.

Halló! . . . Szerkesztőség?!

Baloldalt megvilágosodik a SZERKESZTŐ alakja, szemüveges, kezében telefonkagyló. Szerkesztőségi szobában

SZERKESZTŐ Tessék!

FIATALEMBER Szerkesztőség?!

SZERKESZTŐ Igen. Itt a főszerkesztő.

FIATALEMBER Te vagy? ... Azt hittem, hogy még a központ

SZERKESZTŐ Nem. Már én vagyok.

FIATALEMBER Szervusz.

SZERKESZTŐ Szervusz ... Mi van? A vasárnapi lapba beterveztem a cikkedet. Holnap jössz?

FIATALEMBER Nem.

SZERKESZTŐ Hogyhogy nem? A vasárnapi . . .

FIATALEMBER Már mondtad.

SZERKESZTŐ Miért nem szólsz?

FIATALEMBER Most akartam szólni. Azért hívtalak.

SZERKESZTŐ Elutazol vidékre, az ember várja a cikket, és te . . .

FIATALEMBER És én?

SZERKESZTŐ Teszel rá.

FIATALEMBER Még két napra van szükségem.

SZERKESZTŐ Két napig tart egyetlen riport felvétele?

FIATALEMBER Nem erről van szó.

SZERKESZTŐ Hát miről van szó?

FIATALEMBER Meg kell tanítanom egy hetvenéves öregasszonyt biciklizni.

SZERKESZTŐ Mit? . . . Marhaság!

FIATALEMBER Kerékpározni. Ha így jobban érthető.

SZERKESZTŐ Mondd azt, hogy jó bora van ott valakinek .

FIATALEMBER Ugyan.

SZERKESZTŐ Vagy találtál megint egy nőt.

FIATALEMBER Leteszem a kagylót.

SZERKESZTŐ Legalább nyögnél egy jó kifogást. Egy újságírónak minimum ennyi fantáziája legyen.

FIATALEMBER Nekem nincs!
SZERKESZTŐ *(hirtelen)* Halló!
FIATALEMBER Tessék?

SZERKESZTŐ Na jó, csillapodj, és mondd el végre nyugodtan, hogy !tulajdonképpen miről is van szó.

FIATALEMBER Esküszöm. Már mondtam.
SZERKESZTŐ Akkor nem értem.

FIATALEMBER Nem az első eset.

SZERKESZTŐ *(ingerülten)* Fejezzük be! Telefonon nem vitatkozom! De feltétlenül, azonnal gyere! Elutaztok, ellőjátok az időt, és üres a lap!

FIATALEMBER *(nem válaszol)*

SZERKESZTŐ Utasítalak!

FIATALEMBER *(nem válaszol)*

SZERKESZTŐ Halló? Itt vagy még?!

FIATALEMBER Nem. *(Leengedi a telefonkagylót)*

A SZERKESZTŐ alakja elsötétedik. A FIATALEMBER egész alakja megvilágosodik. A telefonkagyló már nincs a kezében. Közéleben — a színpad közepén — egy falusli ház udvarán —, egy új, nikkelezett kerékpár. A kerék-pár mellett a hetvenéves ÖREGASSZONY alacsony kis-sámlin ül

ÖREGASSZONY Apám cipész volt, tíz gyerek apja, korán meghalt, én tizenkét éves voltam akkor, és anyám alig várta, hogy felnőjek, férjhez mehessek.

FIATALEMBER Mikor ment férjhez?

ÖREGASSZONY Tizenhét éves koromban, a szomszéd fiúhoz. Huszonkét éves volt, raktáros a MAV-nál, nyugdíjas állásban. Nem voltam szerelmes, de tisztességgel elláttam, és szültem neki egy gyereket. Úgy látszott, így élem végig az életemet, főzők, hazaváram, a gyereket felnevelem, és akarata szerint szeretem.

FIATALEMBER Így lett?

ÖREGASSZONY Nem. Jött az első világháború, behívták katonának, 'és elpusztult Galíciában... FIATALEMBER Egyedül maradtak?

ÖREGASSZONY Ott maradtam magamban a kicsi gyerekekkel, nem tudtam mit tenni, fogtam a kis holmimat és elmentem anyámhoz Gyöngyösre. Gyöngyösön akkor kerestek védőnőket. Sohasem gondoltam én arra, hogy védőnő legyek, de ez kenyér lett nekem. Bementem a városházára és jelentkeztem. Egy évig gyakor-nok voltam. Aztán két körzet tartozott hozzám.

FIATALEMBER Mi volt a dolga?

ÖREGASSZONY Sorra jártam a kisgyermekes anyákat, csecsemőket, az volt a dolgom, hogy a más gyerekeit ápoljam, az anyámat meg anyám gondozta. Nagy körzetem volt, kilométereket gyalogoltam, mindennap anyatejet hordtam, és arra gondoltam, ha felnő a fiam, tanítatom, orvos lesz belőle... Láttam, hogy az orvosok mindig szép ruhában járnak... Azért éltem, azért dolgoztam, hogy ez meglegyen.

!FIATALEMBER Orvos lett fia?

ÖREGASSZONY Nem. Meghalt... *(Lenéz a lába elé, fűzött, magas szárú cipőjét nézi)* A védőnőfizetésem kevés volt, anyám már idős volt, egy fizetésből eltűnkünk hárman. Két szobánk volt, az egyikbe beköltöztünk mind a hárman, a másikat kiadtam négy diáknak, így lett pénzünk. Anyám rájuk is főzött, takarított, és amikor a fiam megnőtt, beírtam a gimnáziumba, és amikor leérettségizett, az orvosgyerekekre. Budapestre ment kollégiumba.

FIATALEMBER Az sokba került.

ÖREGASSZONY Sokba... Hogy több legyen a pénz, vállaltam még egy kültelki körzetet. Abba a kültelki körzetembe, amikor tél volt és nagy hó, mindig úgy mentem, hogy kiálltam az országútra, vártam, amíg jön a szánkó, azzal mentem a távoli tanyákra. Volt, amikor a dombokról, töltésről, deszkán csúsztam le egy-egy házhoz, és a gyerekek kis szánkón húztak fel, vissza az országútra.

FIATALEMBER Nem fáradt?

ÖREGASSZONY Nagyon fáradtam, a lábam nagyon fájt, de mentem. Nyugtattam magam, ha a fiam orvos lesz, bevégeztem a munkámat, bevégeztem, amit tennem kellett, akkor megpihenhetek. *(Felnéz. Kis szünet)* Már cselédkönyves orvos volt, már reméltem én, hogy minden jó lesz, és akkor... 1944. szeptember 16-án érte-

sitést kaptam Budapestről, hogy meghalt. Aknaszilánk találta.

FIATALEMBER Sokan meghaltak akkor.

ÖREGASSZONY *(hirtelen)* Nem kellett volna meghalnia! Ha lemegy az övöhelyre, nem hal meg. De csatangolt. Mindig nyughatatlan volt. Mindig csatangolt!... Nem ment az övöhelyre, az utcára ment, mellette csapódott egy akna, mindjárt meghalt... Volt fiam, nem lett fiam... Amikor értesítettek, elájultam itthon, azt hittem, megszakad a szívem, nem volt már senkim. De amikor magamhoz tértem, mellettem volt az öcsém kislánya. Csöppség. Ült az ágyamon, szoritotta a kezemet, és azt mondta, ne sírjunk, ő szeret engemet... Néztem a kislányt, az öcsém lányát, akinek az anyja már nem élt, és arra gondoltam, őt nevelem fel, és örökbe is fogadom... Akkor nemsokára az öcsémet behívták katonának, a frontra vitték, nem jött vissza, elpusztult, és azóta mi ketten élünk.

FIATALEMBER Hol van most a fogadott lánya?

ÖREGASSZONY Hol?... Budapesten, kollégiumban, orvosgyerekekre jár... Amikor még tizenkét éves volt, én már nyugdíjba mehettém volna, de nem mentem, bementem a városi főorvoshoz, és megmondtam, én addig akarok dolgozni, amíg ezt a kislányt felnevelem, amíg orvos lesz... Így lett, megadták, hogy így legyen. Megint indultam a körzetekbe, reggeltől estig, gyalog. Így ment hét éven át. De hét év után most már nagyon fáj a lábam, az utakat gyalog már nem bírom tovább. Azért vettem most a kerékpárt. És meg kell tanulnom biciklizni, hogy könnyebb legyen menni...

FIATALEMBER Biciklizni?!

ÖREGASSZONY Igen. Csak hát próbálok, próbálok, és mindig !kifut alólam. Nem is gondoltam, hogy ilyen nehéz két keréken menni... Már estem is. *(Fel-húzza a szoknyáját, kivillan öreg combja)* Nézze.-Kék lett a lábam.

FIATALEMBER Nagyon megütötte.

ÖREGASSZONY Meg. *(Visszasimitja szoknyáját)*- Látja, így van ez, ha nincsen férfi még arra se, hogy megtanítson biciklizni...

FIATALEMBER Majd segíték én...

ÖREGASSZONY *(felnevet)* Maga?... Ugyan! *(Legyint)* Van magának más dolga is. *(Szemében huncut fényt)* Kommendálok én magának fiatalabb asszonyt, azt tanítsa biciklizni... *(Felnevet)*

A pillanat és a hang bemerevedek

Az ÖREGASSZONY a kissámlival eltűnik

A kerékpár fémváza egyre fényesebben csillog, vakít — és mindvégig a színen marad

A FIATALEMBER megmozdul a fénysugárban

A színpad bal oldalán -- mint emlékkép — a szikrázó kerékpár mellett -- egy másik öreg kerékpárt tolvaj megjelenik ANYA. Ötvenöt éves: ősz

ANYA *(mozdulatlan, halkan)* Egyszer, egyetlenegyszer kértem 'tőled valamit, fiam. Megkértelek, tanítsál meg biciklizni. Hogy biciklivel hordhassam a szódát. Ezt sem tetted meg. Ezt sem érdemeltem meg... *(Halkabban)* Nem baj. *(Egész halkan)* Segitenél, ha már !nem leszek.

FIATALEMBER *(nem mozdul, halkan, jelen időben)*

Any... Megint ezt mondod. Megint, Anya?!

ANYA *(hirtelen)* Te nem szeretsz engemet.

FIATALEMBER Nagyon szeretlek.

ANYA Kiabálsz velem! Délben is kiabáltál. FIATALEMBER

Délben csak azt mondtam, hogy lekozmáltad az ebédet.

ANYA Sohasem szeretted!

FIATALEMBER Szeretlek!

ANYA Mióta Apa meghalt... A FIATALEMBERRE néz)

Azóta nem nézel rám.

FIATALEMBER Csak lekozmáltad az ebédet, és azért szóltam. Bocsáss meg.

ANYA Mindig kiabálsz velem. Sohasem jó, amit csinálók.

Veszekszel, hogy rosszul vasaltam ki az ingedet.

FIATALEMBER Ráncos a nyaka.

ANYA Mióta megvettem nektek a két matróruháat, azóta nem szeretsz. *(Ingerülten)* Azóta nem nézel rám.

FIATALEMBER Csak rasszul vasaltad ki az ingemet.

ANYA (*egyre makacsabban*) Tegnap is kiabáltál! Ami-kor kinyitottam a rádiót!
FIATALEMBER Csak azt mondtam, hogy megint bömböltetted a rádiót.
ANYA Kiabáltál! ...
FIATALEMBER Csak szoltam.
ANYA Mióta a táborban voltunk . . . és láttál . . . (A FIATALEMBERRE néz) *Azóta nem nézel rám.*
FIATALEMBER De Anya... csak megint bömböltetted 'a rádiót. Bocsáss meg, Anya.

ANYA alakja eltűnik

A FIATALEMBER a fénysugárban áll
A színpad közepén — mint emlékkép -- az ÖREGASSZONY szikrázó kerékpárja mellett megjelenik ÖCSI. Tizennyolc éves, kék nadrágban, fehér ingben, derekán széles öv, rajta pisztolytáska

ÖCSI (*a FIATALEMBER felé emeli kezét*) Nézd meg a kezemet, mindenki utálja a kezemet. Te is utálod, pedig te a bátyám vagy. (*Kezét leengedi*) A háború után kiabáltak az emberek, a háborús bűnösöket el kell fogni, meg kell ölni, fel kell akasztani. Én megteszem, én akasztom őket, igen, valakinek meg kell tennie. És ha megteszem, az emberek elfordulnak tőlem, azok, akik kiabáltak. Pedig 1945-ben mindenki kiabált. Anya is kiabált. (*Arcán keserű mosoly*) Képzeld, a múltkor, amikor egy társaságban bemutatkoztam, és megtudták, hogy ki vagyok... nem fogtak velem kezét ... (Kis szünet) Anya sem ír. Ha írok, visszajönnek a levelek.

ÖCSI alakja eltűnik

A FIATALEMBER, fénysugárban, áll
A színpad bal oldalán -- mint emlékkép — a szikrázó kerékpár mellett megjelenik a FEKETE HAJÚ LÁNY

FEKETE HAJÚ LÁNY (*csontvékony. Sípóló hangon*) Te jó fiú. Te drága jó fiú. *Hogy tudtál te mesélni. Hogy tudtad te, elmesélni, apád hogyan ment a háborúba. Még sirtál is, amikor elmondtad a vasúti búcsúztatót. És sírva, anyádról beszéltél, amikor rám feküdtél ... Azt kívánom, sohase felejtse el. Ez legyen a büntetésed.*

FEKETE HAJÚ LÁNY eltűnik

Zene

Kivilágosodik a színpad

A FIATALEMBER mögött felmegy a háttérfüggöny
A fénylő kerékpár mellett feltűnik a I. és a II. korong Itt jelennek meg a FIATALEMBER emlékképei. A FIATALEMBER távol áll a megjelentektől — háttal —, és mindvégig a sötét öltönyében marad. Az I. korongon világos kartonruhában megjelenik ANYA, falusi házuk udvarán. Most negyvenéves

FIATALEMBER (*ANYA előtt áll -- háttal, mozdulatlan, előrenéz, szavai a múltat idézik*) Anya! ... Jön Apa. fel van dagadva az arca.

ANYA (*közeledő APA felé*) Úristen, mi történt veled?! APA (*zakóban, térdnadrágban be. Öreg, kopott kerékpárt tol maga mellett, bal kezében hat szódásüveg. A kerékpár vázán szódásüvegek, összekoccannak, csőrömpölnek; a hátsó kerék fölött csomagtartó, a csomagtartón láda, a ládában is szódásüvegek. APA arca dagadt. ANYÁHOZ*) Na, na, csak nyugodtan . . .

ANYA Istenem, hogy nézel ki!

APA Téged még sosem csipett meg darázs'?

ANYA Nem tudsz vigyázni?! Miért nem csaptad agyon'?

APA (*megáll*) Jó kérdés. Tele volt a kezem szódásüvegekkel. (*Bal kezéből a hat szódásüveget leteszi*) Hordtam be a szódát a kocsmába, kezemben az üvegek, megyek, egyszer csak érzem, mászik valami az arcomon, fújtam egyet, gondoltam, légy, elrepül. Hát nem légy volt, hanem darázs. És a darázs már csak olyan, hogy megcsípi az embert. (*Hirtelen ANYA tomporába csip és felnevet*) Így!

ANYA Na, te! Ne bolondozz! Itt a gyerek.

APA (*tovább játszik, feldagadt arcát mutatja ANYÁNAK*) Na, kedvesem ... hát így dagadtan hogyan tetszem? . . . (*Illegeti, vargát*)

ANYA Mindig csak bolondozol. Én meg úgy megijedtem, hogy valami bajod lett. (*A FIATALEMBER felé*) Ez a gyerek úgy megijesztett.

FIATALEMBER (*nem mozdul, háttal áll*) Én csak azt mondtam, hogy Apának fel van dagadva az arca. APA Máskor ne mondd. Anyád azt hiszi, hogy a darázs-csipés halálos.

FIATALEMBER Igen, Apa.

ANYA (*megfogja a kerékpár kormányát. APÁHOZ*) Add ide, hátratulom... Aztán mindjárt lefekszel, és kötök rád vizes ruhát. (*Indulna*)

APA (*nem engedi el a kerékpár kormányát*) Hagyd. Nehéz. A ládában még tele vannak az üvegek.

ANYA (*a ládából megemel egy üveget, aztán még egyet*)

Nem hordtad ki?

APA A felső kocsmába már nem mentem.

ANYA Ezt a pár üveget még eladhattad volna.

APA Fájt az arcom, hazajöttem. Olyan nagy baj? Majd eladom holnap.

ANYA (*halkan*) Kelltt volna a pénz ... Láttam a boltban két egyforma matróruhát. Meg akartam venni a gyerekeknek.

APA Ez a mániád. Egyforma matróruhák. Majd megveszed holnap vagy holnapután ... Annyira fontos, hogy mindig egyformában járjanak?

ANYA (*szótlanul áll, majd elfordul*) Megyek, megágyazok, lefekszel 'és rád kötök vizes ruhát.

APA Jó... (*A FIATALEMBER felé pillant, majd*

ANYÁRA visszanéz) Megyek mindjárt én is.

ANYA (*lehajol, felemeli a földön álló hat szódásüveget*)

Neked soha semmi nem fontos, csak az, hogy vegyünk megint szódásüveget.

APA Vennünk kell, nem? ... Kevés van, nem?

ANYA A gyerekek ruha nélkül járjanak?

APA Ki mondta, hogy ruha nélkül járjanak? Csak azt mondtam, majd megveszed holnap vagy holnapután. Egyforma matróruhák nélkül két napig még lehet élni.

ANYA Holnap lesz az iskolai évnyitó. Ha ezt is elfelejtetted? Azt akartam, hogy szépek legyenek. (*Mozdulatlanul áll, tekintete kér. Halkan*) Vegyük meg nekik.

APA (*kis szünet után*) Hát ... vedd meg nekik. Ott van a szódásüvegekre félretett pénz. Vedd meg nekik, ha olyan nagyon akarod.

ANYA (*boldog örömmel, mint egy gyerek*) Köszönöm ... köszönöm. (*Örömben megperdül, az üvegekkel forogva el*)

APA (*ANYA után néz, mosolyog, kíséri tekintetével, amíg el nem tűnik, majd hirtelen halkan a FIATALEMBERHEZ*) Kisreg!

FIATALEMBER (*nem 'mozdul, háttal áll*) Tessék, Apa!

APA (*kiskabátja alá nyúl, kabátja belső zsebéből egy kiskutyája feje bukkan elő*)

FIATALEMBER (*nem fordul meg, háttal áll APÁNAK.*

Örömmel) Kutya.

APA Morzsának hívják. Erre vágytál, megvettem ...

FIATALEMBER (*nem mozdul, halkan*) Pénzbe került? APA

Nem adták ingyen. (Mosolyog) De jutott rá. Már

elég sok szódát eladtam. Kétszáz üveggel. Meleg van,

isszák az emberek... Anya észre se veszi. Nehogy megmondod, hogy pénzbe került, mert akkor hallgathatunk elalvásig. Tudod, hogy Anya nagyon félt a pénzt.

FIATALEMBER Tudom, Apa.

APA (*nyújtja a kiskutyát*) Tessék, a tied. FIATALEMBER

(*nem néz APÁRA, hirtelen*) Mondhatok valamit, Apa?

APA Miért ne mondhatnál?

FIATALEMBER (*mosolyogva*) Tegnap Anya adott pénzt

cukorra, és azt mondta, nehogy megmondjad Apának.

APA (*hosszan, jótízűen felnevet, kezében rázkódik az*

előrenyújtott kiskutyája)

A pillanat és a hang bemerevedik

Hirtelen katonazene

A FIATALEMBER mozdulatlanul áll

A II. korongon a tizenkét éves ÖCSI, falusi vonatállomáson

ÖCSIN az új nagy galléros kék matróruha. Őlében a

kiskutyája

Mellette ANYA, szörmegalléros kabátban,

fején kendő,

egyik kezében madzaggal átkötött kis csomag. Előttük
APA katonaruhában
Mozdulatlanul nézik egymást
Mögöttük vasúti váróterem; búcsúzó párok, szeretők
Mozdonypőfögés

(Mozdulatlanul áll, kifogyott a szóból, már nincs mit
mondani. Halkan) Vigyázz a gyerekekre ...

Hosszú, éles vonatfűtty
Trombitaszó

Kiabáló férfihang (kintről) Katonák, beszállni ! ...

ANYA felsír

ŐCSI Ne sírj, Anya.

APA (zavartan áll, lassan megfordul)

FIATALEMBER (háttal áll ANYÁNAK, halkan) Hagyd
Anyát, ŐCSI.

VASUTAS (hirtelen be, APÁHOZ) Maradhat még.
Tolatunk.

APA (visszafordul, mosolyt erőltet) Látjátok, már vissza is
jöttem ...

VASUTAS (sietve) A vágány mellett tolatunk! (El)

ANYA (zavartan áll, majd APÁHOZ, kapkodva) Majd-nem
elfelejtettem ... itt van egy kis útravaló. (Atadja a kis
papírcsomagot) Hátha megéhezel. (Kabátja alá nyúl,
ruhája zsebében kapkod) És itt van egy kis pénz. Kell
majd, biztos.

APA (halkan, közönyös hangon) Nem. Nem kell. Nektek
legyen.

ŐCSI Vidd el, Apa.

APA Nem ... Nem maradhattok pénz nélkül. Nektek kell.
(ANYÁHOZ, halkan) Gondolj a gyerekekre ... Jön a tél,
kabát kell nekik. (Kis szünet) Egyforma kabátot vegyél
nekik.

ANYA (lassan leengedi a kezét, benne a pénz, kabátja
alá nyúl, ruhája zsebébe a pénzt visszateszi)

FIATALEMBER (hirtelen) Add oda Apának a kutyát,
Őcsi.

ŐCSI (APÁHOZ fordul a kutyával, a kutyát odanyújtja
APÁNAK)

FIATALEMBER Vidd el, Apa. Neked adom.

APA (zavartan a FIATALEMBER felé) A tied. Miért ad-nád
ide?

FIATALEMBER Én nem sajnálom, mint Anya a pénzt.
APA (idegesen, váratlanul a kutya felé kap, keze mozdu-
lata egy pillanatra megmerevedik, majd mégis átveszi
a kutyát ŐCSITŐL. Halkan FIATALEMBERHEZ) Kö-
szönöm.

FIATALEMBER (mozdulatlan) Vigyázzon rád, Apa.

Trombitaszó

VASUTAS (gyorsan jön, szalad be) Indulunk! ...

APA egyik kezében a papírcsomaggal, másik kezében a
kutyával mozdulatlanul áll, nézi ANYÁT. Lassan meg-
fordul, tétován két lépést tesz, visszafordul es nem moz-
dul

Éles vonatfűtty

A hang és a pillanat bemerevedik

A FIATALEMBER a reflektorfényben egyedül áll. Hirtelen
megmozdul

A II. korongon német katonák vonulnak. Döng a léptük. Az
ERIKÁT üvöltik

Az I. korongon a FIATALEMBER mögött megjelenik ANYA
és őCSI. Kezükben szó-dásüvegelv. Mozdulatlanul állnak,
nézik a németek vonulását. Vonul a menet Az I. korongra
ANYA mellett egy ŐREG PARASZT lép. Mögötte a FIATAL
PARASZT. Kezükben két-két szó-dásüveg

ŐREG PARASZT (egy pillanatra megáll ANYA mellett,
megemeli kalapját) Jó napot.

ANYA (a vonuló katonákat nézi, nem néz a parasztra) Jó
napot.

ŐREG PARASZT (halkan) Csak mondani akarom, ne

feljen, megélnék maguk így is, csak a maguk szódáját
vesszük a kocsmában. Az egész falu.

ANYA (nem néz a parasztra, halkan) Köszönöm ma-
guknak.

ŐREG PARASZT A maga ura olyan ember volt, hogy
megérdemli. Egyszer, amikor megszorultam pénzben,
vettem egy lovat, nem is kértem, odajött hozzám, azt
mondta, sohasem felejttem el, azt mondta, adok én ma-
gának kölcsön pénzt, ne legyen rá gondja. És adott, és
nem sűrgette, hogy mikor adom vissza ... Hát ... (Ész-
reveszi, hogy ANYA nem figyel rá, csak a németelv vo-
nulását figyeli. Fejére visszateszi a kalapját) Hát ... Jó
napot ... Az isten megáldja. Ha ír neki, írja meg, hogy
tiszteltetem.

ANYA és ŐCSI csak a németek vonulását nézi. Az ŐREG
PARASZT még egyszer biccent. A FIATAL PARASZT
megemeli kalapját. Alakjuk elhomályosodik A II.
korongon még mindig vonul a német katonaoszlop. Elöl
egykedvűen, némán a NÉMET TISZT. Mögötte
farkaskutyával az idős SZÁRNYSEGÉD, majd két AL-
TISZT. Mögöttük egyenruhában a többiek

I. ALTISZT Egy, kettő! ... Egy, kettő, három! ... Egy,
kettő, három!

NÉMET TISZT (nem néz hátra, egykedvűen, szinte ért-
hetetlenül) Állj.

I. ALTISZT (üvölt) Állj !

A német szakasz megáll, megmerevedik

NÉMET TISZT (szinte érthetetlenül) Pihenj. Rá lehet
gyűjtani.

I. ALTISZT (ordít) Pihenj ! Rá lehet gyűjtani !

A német szakasz megbolydul, a katonák rágyútanak, de
a mozdulatuk fegyelmezett-merev marad
A SZÁRNYSEGÉD oldaltáskájából összecukukható kis tá-
bori széket húz elő, kinyitja, a tiszt mellé teszi. A NÉMET
TISZT ráül, mozdulatlanul néz maga elé
Csend

FIATALEMBER (megmozdul az I. korongon álló, szó-
dásüvegeket tartó ANYA és ŐCSI előtt) Anya! .. .
Megjöttem, Anya!

ANYA (FIATALEMBER felé) Késtél, fiam. FIATALEMBER
(háttal áll ANYÁNAK) Tudom, Anya. De az történt, ANYA
...

ANYA Mondtam, hogy mozi után pontosan gyere haza !
FIATALEMBER De nem tudod, hogy mi történt a mozi-
ban, Anya ... Elkezdtek vetíteni a híradót, Hitler be-
szélt, meg háborús jeleneteket mutattak, és amikor
már elkezdtek vetíteni a trükkfilmet, a Danald kacsát,
hirtelen abbahagyták, úgy, mintha elszakadt volna a
film, és azután megint kezdték vetíteni előlről a hír-
adót, mert később jött meg a csendőr, és ő is akarta
látni...

ŐCSI Akkor kétszer lehetett látni a híradót?

FIATALEMBER Kétszer.

Csend

ŐCSI (ANYÁHOZ) Anya, én mikor mehetek már moziba?

ANYA (idegesen a német katonák felé pillant) Majd ha
nagy lesz, mint a bátyád. Ő már tizennégy éves. ŐCSI
(dühösen) Igen ? ! De szó-dásüveget cipelni arra j ó
vagyok? !

ANYA (hirtelen mozdulattal ŐCSIT szó nélkül megüti.
Aztán hirtelen magához rántja)

Csend

FIATALEMBER (nem mozdul) Add ide a szó-dásüvegeket,
Őcsi. És este elmesélem neked a filmet. Arról szolt,
hogy a zsidók megöltek egy lányt, és megitták a vérért.
ANYA (kezeiből a földre zuhan egy szó-dásüveg)

Csend

FIATALEMBER *(nem mozdul)* Tudod, Anya zsidó.

Csend

ŐCSI En is, Anya?

Csend

FIATALEMBER Nem. Tudod, hogy Apa katolikus.

A német tiszt feláll

ANYA megfordul, alakja elhomályosodik, eltűnik
ŐCSI mozdulatlan, a németeket nézi

NÉMET TISZT *(karórájára néz, az I. ALTISZT felé szinte érthetetlenül)* Nyolc óra. Járórbe. I. ALTISZT *(tiszteleg, megfordul)* Járórbe!

A német katonák két sorba ugranak. A két ALTISZT a sorok elé lép, tisztteleg

NÉMET TISZT *(szinte érthetetlenül)* Induljanak.

I. ALTISZT I-i-indulj! . . . Egy, kettő! . . . Egy, kettő, három, nóta.

A német küsszakasz elindul, döng a léptük, énekelik az Erikát, és el. A NÉMET TISZT és a SZÁRNYSEGÉD a színen marad. A SZÁRNYSEGÉD mellett a farkaskutya pórásra fogva topog. A NÉMET TISZT feláll, szava minden esetben szinte érthetetlen, artikulálatlan hang. Előtte, távolabb tőle — a FIATALEMBER közelében — ŐCSI áll

Csend

NÉMET TISZT *(FIATALEMBER felé)* Mit akar ez a matróruhásgyerek?

FIATALEMBER *(háttal áll. Örömmel)* De szép kutya!

NÉMET TISZT *(SZÁRNYSEGÉDHEZ)* Mit mond ez a gyerek?

SZÁRNYSEGÉD Azt mondja, hogy szép kutya. NÉMET

TISZT *(FIATALEMBER felé)* Szép? SZÁRNYSEGÉD

(FIATALEMBERHEZ) Szép? Tetszik neked?

FIATALEMBER Igen.

SZÁRNYSEGÉD *(tisztthez)* Igen.

N É M E T TISZT Talán neked is van kutyád?

SZÁRNYSEGÉD Talán neked is van kutyád?

FIATALEMBER Volt.

SZÁRNYSEGÉD Volt kutyája.

NÉMET TISZT Volt? És hová lett?

SZÁRNYSEGÉD Azt kérdezi az őrnagy úr, hogy hová lett.

FIATALEMBER Odaadtam Apának, amikor bevonult. hogy vigyázzon rá.

SZÁRNYSEGÉD *(kis szünet)* Odaadta az édesapjának, amikor bevonult, hogy vigyázzon rá!

NÉMET TISZT Derék!

SZÁRNYSEGÉD Azt mondja az őrnagy úr, hogy rendes tőled. Derék fiú vagy.

FIATALEMBER *(mosolyogva)* Köszönöm.

SZÁRNYSEGÉD *(tiszt felé)* Köszönöm.

NÉMET TISZT *(hirtelen)* Azt mondják itt a faluban, hogy te zsidó vagy!

SZÁRNYSEGÉD *(halkan, lassan)* Azt mondják itt a faluban, hogy te zsidó vagy.

FIATALEMBER *(hirtelen)* Nem!

SZÁRNYSEGÉD Azt mondja, hogy nem.

NÉMET TISZT Hát akkor?

SZÁRNYSEGÉD Hát akkor?

Rövid csend

FIATALEMBER Félzsidó vagyok.

SZÁRNYSEGÉD Azt mondja, csak félzsidó.

NÉMET TISZT Á, szó! . . . Anyád az?

SZÁRNYSEGÉD Anyád az?

FIATALEMBER *(hirtelen)* Nem!

SZÁRNYSEGÉD Nem.

NÉMET TISZT Akkor az apád . . .

SZÁRNYSEGÉD Akkor az apád.

Csend. A FIATALEMBER mozdulatlanul áll

NÉMET TISZT Elmehetsz! . . . *(A farkaskutyára mutat)*

Majd ha kölykezik, kapsz egy kiskutyát. *(Felnevet)* Szerencsére kan.

SZÁRNYSEGÉD Majd ha fiadzik, kaphatsz egy kiskutyát.

De még várnod kell . . . *(Nagyon halkan, kis részvétellel)*

Na, elmehetsz.

ŐCSI *(elindul, hirtelen megáll, a háttal álló, emlékező*

FIATALEMBERRE értetlenül visszanéz) Miért hazudtál?!

A FIATALEMBER nem mozdul

A pillanat bemerevedik

A II. korongon a NÉMET TISZT, a SZÁRNYSEGÉD és ŐCSI alakja hirtelen eltűnik

A FIATALEMBER meggörnyedve áll a sötét ruhájában, jelen időben

Az I. korongon megjelenik ANYA, nagykabátban, fején fekete kendő. Mellette ŐCSI, télikabátban. Kezükben bőrröndök, csomagok. Előttük a SZÁRNYSEGÉD, farkaskutyával, a két ALTISZT és egy CSENDŐR
Távolabb tőlük a NÉMET TISZT áll, háttal, mozdulatlanul

I. ALTISZT *(ANYA és ŐCSI kezéből rángatja ki a csomagokat)* Hányszor mondtam, hogy csomagot nem hozhattok?!

SZÁRNYSEGÉD *(halkan)* Hányszor mondtuk szépen, hogy csomagot nem hozhattok? . . . Nem érthető? ! . . . En magyarul beszélek . . . Ez parancs. Semmit sem tehetnek.

ANYA *(kétségbeesetten kapkod, védekezik)* Mibe öltöztünk majd?

I. ALTISZT *(dulakodik ANYÁVAL, nem bírja kivenni ANYA kezéből a csomagokat. Int a II. ALTISZTNEK és a CSENDŐRNEK. A II. ALTISZT és a CSENDŐR kitépi ANYA és ŐCSI kezéből a mellükhöz szorított csomagokat. A holmikat a földre dobják)*

SZÁRNYSEGÉD *(halkan)* Látod, ha nem értitek szép szóval . . . *(Kis szünet)* Ott majd kaptok ruhaneműt.

ANYA kifosztva áll

A II. korongon megjelenik az ŐREG PARASZT és a FIATAL PARASZT, kezükben egy-egy üres szódásüveg, de a kalapjuk most szürke. Állnak, távolról nézik ANYÁT

ANYA *(hirtelen, kétségbeesve az ŐREG PARASZT felé, szinte eszelősen)* Megmondhatják, mondják meg nekik . . . nem bántottunk mi soha senkit.

ŐREG PARASZT *(lassan, alig észrevehetően megemeli kalapját)* Bocsnát, tiszt úr . . . szodáért jöttünk . . . Bocsnát.

SZÁRNYSEGÉD Mit akar?

ŐREG PARASZT *(szaggatottan)* Bocsnát . . . azért jöttünk, úgy gondoljuk a vejemmel, hogy befogadnánk a gyerekeket, amíg az apjuk hazajön. A gyerekek az apjuk után katolikusok.

ANYA *(hirtelen)* Mi lesz a gyerekeimmel?

SZÁRNYSEGÉD *(ŐREG PARASZTHOZ)* . . . Tudjuk. *(A FIATALEMBERRE néz)* A gyerek, amikor kérdeztük, hazudott, az anyját akarta menteni.

FIATALEMBER Mi is elmegyünk Anyával.

SZÁRNYSEGÉD Ők is el akarnak menni, hallhatja. Mi megmondtuk, maradhatnak, mert az apjuk után katolikusok. De sírtak, ők is menni akarnak.

ŐCSI Elmegyünk . . . Elmegyünk Anyával.

Csend

SZÁRNYSEGÉD *(ŐREG PARASZT felé)* Elmehetnek . . . Na, menjenek szépen. Nincs mit tenni.

ŐREG PARASZT *(zavartan a kalapjához kap, halkan ANYA felé)* Az isten megáldja. *(Nem néz senkire, elfordul, elindul. A FIATAL PARASZT egy pillanatig még nézi ANYÁT, aztán lassan ő is elfordul az öreg után, el)*

ANYA (egy hirtelen mozdulattal, mint egy eszelős, kapkodva a földre dobált csomagokhoz ront, ráveti magát, és felemel egy kistáskát) Legalább ezt az egyet... Ezt az egyet, könyörgöm, tiszt úr. Az istenre kérem, tiszt úr! SZÁRNYSEGÉD (kiveszi a kistáskát ANYA hóna alól, kinyitja) Mi van ebben? (Kiemel két egyforma matrórúhát. A NÉMET TISZT felé) Két matrórúha. Két egyforma matrórúha.

ANYA (ŐCSIRE, majd a mozdulatlanul álló FIATALEMBERRE néz) Egyformát vettem nekik... Egyformába jártak ... Az istenre kérem, tiszt úr!

NÉMET TISZT (még mindig mozdulatlanul áll, hátratett kézzel, háttal, nem fordul meg, halkán) Hagyja.

SZÁRNYSEGÉD (ANYÁHOZ megkönnyebbülten) Na... megtarthatod. És viheted a gyerekeidet. (A kistáskába visszateszi a két matrórúhát, a táskát bezárja, visszanyomja ANYA hóna alá) Nesze...

ANYA (meghatottan) Köszönöm... köszönöm. A mi istenünk áldja meg.

SZÁRNYSEGÉD (a háttal álló NÉMET TISZT felé mutat) Az őrnagy úrnak köszönje meg.

ANYA (lassan elindul a NÉMET TISZT felé, hirtelen a NÉMET TISZT hátrakulcsolt kezéhez bukik, rácsókol)

A CSENDŐR mozdulatlanul áll, leemeli kakastollas kalapját, megigazítja a tollakat, ráfúj, keze fejével meg-simítja, a kalapot lassan visszateszi a fejére, majd még igazít egyet rajta

Az I. korong elsötétül

A FIATALEMBER mozdulatlanul áll

Kivilágosodik a II. korong. Szögesdrót mögött koncentrációs tábor

Egy kis deszkaemelvényen, darócruhában három férfi angolkeringőt játszik hegedűn. Mögöttük kémény füstöl. A kéményépület bejárata előtt öregek és gyerekek végtelen sora. Kezükben törülköző. A sor néha megmozdul, a sor elején álló a kémény bejratán belép

A sor mellett német katonák fel-alá járkálnak, kezükben géppisztoly

Elöttük az I. ALTISZT

I. ALTISZT (karóráját nézi, mozdulatlan) Egy!

A kéményajtón belép egy rab

Száll a füst. Halkan száll az angolkeringő

Egy!

A kéményajtón megint belép egy rab

A sor elején egy tizenkét éves KISLÁNY. Mögötte az idős FRANCIA és az idős OROSZ NŐ, majd két egy-forma cigánygyerek

Lassan, mint a keringő hangja, a krematórium felé mozog a menet

Egy!

A kéményajtón ismét belép egy rab

Az emborsor mellett, kétoldalt határolt kis deszkabarakk. Benne prics. A prics mellett a SZÁRNYSEGÉD fehér köpenyben, katonasapkában, kezén gumi-kesztyű. Lassan, egykedvűen borotvát élesít kicsatolt nadrágszíján. Előtte a pricsen ANYA fekszik

(Mozdulatlanul a karóráját nézi) Egy!

A kéményajtón belép a következő rab

Mozog a menet

A KISLÁNY egyre közelebb ér a kéménybejárathoz. Nem néz előre. Nem néz a bejrat felé. A mozdulatlanul, háttal álló FIATALEMBERT nézi

KISLÁNY Te nem jössz fürödni?

FIATALEMBER (nem mozdul) Nem. Még várom Anyát. I.

ALTISZT Egy!

KISLÁNY Ha majd visszajöttem, megint játszunk.

Csend

FIATALEMBER Szeretlek.

KISLÁNY (megmozdul, előrébb lép, de nem néz előre) En is szeretlek.

I. ALTISZT Egy!

FIATALEMBER Ha hazamegyünk, elveszlek feleségül..

KISLÁNY Még kicsi vagy.

FIATALEMBER Akkor már nagy leszek . . . És a barakkban már meztelenül is láttalak.

I. ALTISZT Egy!

KISLÁNY (előrébb lép, a kéménybejárathoz már ő az első) Szervusz.

FIATALEMBER Szervusz.

I. ALTISZT Egy!

A KISLÁNY belép a kéményajtón

Teljes hangerővel szól a három hegedű

A kéményajtónál a FRANCIA NŐ áll, meztelen karján óra, nézi az ajtót, halkán egy francia dalt kezd énekelni. Az OROSZ NŐ nézi a franciát. Nem veszi le róla a tekintetét

(A FRANCIA NŐHÖZ lép, letépi karóráját) Rajtad, te francia, még óra van! Tudni akarod az idő múlását? (A karórát zsebre teszi) A gőzben berozsdásodik... Na, szép kis banda jött itt össze, cigányok, zsidók, oroszok, franciák... (Hirtelen) Egy!

A kéményajtón lassan belép a FRANCIA NŐ

Az OROSZ NŐ nem veszi le róla a tekintetét, a FRANCIA

NŐT már nem látni, de kíséri a tekintetével . A

kéménykapunál következő OROSZ NŐ hirtelen meg-fordul, teljes hangerővel, mintha vonítana, egy orosz népdalt kezd üvölni

Egy!

Az OROSZ NŐ tovább énekel

I. ALTISZT (kintről) Egy!

SZÁRNYSEGÉD (ANYÁHOZ) Piszkos munkát csinálók, mi? (Dolgozik) Nem bánom, azt gondolsz, amit akarsz. Inkább ezt csinálom, mint azt a piszkos munkát, ami itt kint van... (Kiköp) Pedig ez is piszkos munka... Elhíheted.

(Kintről) Egy!

SZÁRNYSEGÉD (hirtelen megrándul, felegyenesedik) Az istenit... Belevágtam. (Mégpöcköli katonasapkáját) Ne haragudj... Úgy ordítok, hogy az ember keze is megremeg ... Meghülyül az ember ... (Ordít) Mit nézel? Azt hiszed, állat vagyok?! (Csend. Nézi a borotvát)

ANYA (felsír)

SZÁRNYSEGÉD (nézi ANYÁT, majd a pricsről felemeli a kistáskát, és odanyújtja ANYÁHOZ) Nesze, itt a táskád, fogd és vigasztalódj ... Hogy megborotvtáltalak, még jó, örülj, azt jelenti, még nem visznek a gázba. Le kell borotválnom, mert betetvesedtek.

ANYA fektében boldogan magához rántja a kistáskát

Fülsiketítő hangerővel szól a három hegedű

A pillanat és a hang bemerevedik

A korong elsötétedik

A FIATALEMBER mozdulatlanul áll. Alakján a fény felerősödik

Hirtelen fegyverek tompa hangja. Távoli torkolattűz. Majd egy pillanatig némaság. És azután halkán, elnyújtottan felhangzik egy orosz népdal, amit a fogolytáborban az OROSZ NŐ énekelt. Most egy orosz katonára énekl. Megvilágosodik a II. korong. A foglyok most sűrű szögesdrót mögött állnak, fölöttük figyelőtorony, reflektor, de a szögesdrót már megrongálva, és körülöttük vállra vett fegyverekkel orosz katonák — közöttük. Az előtér-ben két sebesült orosz katonára, zubbonyuk tépett, az egyik egész felsőtestét és bal karját géz takarja, csak a szeme látszik. A foglyok között senki sincs azok közül, akik a krematóriumhoz kigyózó sorban álltak, orosz, francia, cigány, magyar beszédfoszlányok, csak ANYA áll itt, közöttük. Hóna alatt a kistáska. Magához szorítja. Benne a matrórúhák. Mellette ŐCSI és a három zenész darócruhában, de a hegedű már nincs a kezükben. A többiek idegenek

Sovány, mozdulatlan tömeg

Az OROSZ TISZT, mellette az I. OROSZ KATONA, és ő -
mögötte két fegyveres katona kíséretében magas rangú
NÉMET TISZT lép be

Megállnak
Mindenki megtorpan
Csend

OROSZ TISZT (hangosan) Figyelem!

I. OROSZ KATONA (halkan tolmácsol) Figyelem! OROSZ
TISZT Hajnali öt órától szabadok vagytok. A

jövő héten mindenkit elindítanak haza! (Az I. OROSZ
KATONA felé fordul)

I. OROSZ KATONA Hajnali öt órától szabadok vagytok. A
jövő héten mindenkit hazaszállítanak.

OROSZ TISZT (a NÉMET TISZTRE pillant, majd ismét a volt
foglyokhoz) Két nappal előbb értünk ide! Meg-
változtattuk csapattestünk hadmozdulatait, hogy idő-
ben ideérjünk.

I. OROSZ KATONA Két nappal előbb értünk ide.
Megváltoztattuk a hadmozdulatokat, hogy időben itt
legyünk!

OROSZ TISZT A németek aláaknázták a táborn!

I. OROSZ KATONA A németek aláaknázták benneteket!
Az egész táborn! Sietnünk kellett, hogy a robbanást
megelőzzük!

OROSZ TISZT Ez áldozatot követelt. Kétszázán haltak
meg!

I. OROSZ KATONA Kétszáz katonánk halt meg! De ti
tízezren voltatok!

OROSZ TISZT (hirtelen a NÉMET TISZTRE mutat) Ez a
német tiszt értesített bennünket, hogy aláaknázták a
táborn! Mielőtt ideérünk, fel akarták robbantani!

I. OROSZ KATONA Ez a tiszt értesített bennünket, hogy
aláaknázták ,az egész táborn, és ,még ,ma fel akarták
robbantani !

OROSZ TISZT Azért jöttem most ide, és azért van most
mellettem ez a német tiszt, aki a parancsnokok volt,
mert a véleményeket akarom hallani!

I. OROSZ KATONA Azt mondja az őrnagy elvtárs, azért
jött most ide, és azért van itt mellette ez a német tiszt,
aki a maguk parancsnoka volt, mert a maguk vélemé-
nyét akarja hallani !

OROSZ TISZT Nem mi fogtuk el őt! Ő szökött át hozzánk;
tegnap éjszaka, hogy kiadja a robbantás tervét! ... A
lágérben parancsnok volt! Tudom, sokan meghaltak
parancsára. Es tudom, nem a lelkiismerete szólalt meg,
tudta, már reménytelen a helyzet, szolgálatával az
életét akarta menteni ! De szolgálatot tett nektek is!
Megmentette az életeteket!

I. OROSZ KATONA Nem mi fogtuk el! Ő jött át hozzánk,
hogy kiadja a robbantás tervét! Nem a lelki-ismerete
szólalt meg ! Szolgálatával az életét akarta
menteni!

Csend

OROSZ TISZT (hirtelen) Ha megkérdezném tőletek, az
életetekért meghagyjátok-e az életét, mit lelelnétek?

I. OROSZ KATONA (rövid tétova csend utalt) Ha meg-
kérdezném tőletek, hogy az életetekért meghagyjátok-e
az életét, mit válaszolnátok?!

Csend

OROSZ TISZT (az I. OROSZ KATONÁRA néz, tekintetét
figyeli, majd hirtelen) Aki halálbüntetésre szavaz,
emelje fel a kezét!

I. OROSZ KATONA (szünet. Az OROSZ TISZTET nézi)

OROSZ TISZT (halkan) Mit vársz? . . . Kérdezd!

I. OROSZ KATONA Aki halálbüntetésre szavaz, emelje
el a kezét!

Hosszú csend. A tömeg mozdulatlan

A FIATALEMBER az előtérben a jelen időben a fény-
sugárban lassan felemeli a kezét, de amikor az OROSZ
TISZT tekintete hozzá ér, hirtelen leengedi

Csend

OROSZ TISZT Senki?

I. OROSZ KATONA Senki?

Senki sem mozdul
Csend

OROSZ TISZT (halkan, szinte maga elé, de az I. OROSZ
KATONÁHOZ) Tudtam. (Kis szünet. A tömegre visszanéz)
Most ebédet kaptok! Jó étvágyat!

Csend

Majd lassan, rendszertelenül, morajló hangon a TÖMEG:
,Köszönjük.

OROSZ TISZT (NÉMET TISZTTHEZ) Gyerünk, őrnagy úr...
(Megfordul)

Az I. OROSZ KATONA és a két fegyveres orosz katona
között a NÉMET TISZT utána fordul. El

Az orosz katonák megmozdulnak. Közülük egy halkan
énekelni kezd egy orosz népdalt, és lecsatolja csajkáját
az oldalszijáról. A többi katona egyenként el. Majd egy
pillanat múlva egyenként vissza, kezükben egy-két csaj-
ka, hordják a foglyoknak az ebédet. A volt foglyok közül
többen leülnek a földre. ANYA is leteszi maga mellé a
kistáskát, leül, majd mellé telepszik ŐCSI is. Aki már
megkapta a csajkájában az ebédet, mohón, kapkodva
kanalazza a levest, vagy bekapja a csajka szélét
BAJUSZOS OROSZ KATONA (lehajol ANYA és ŐCSI mellé,
átad nekik egy-egy csajka levest) Egyél... Egyél,
anyácska ... Ne, te is, fiú... (Topog, háttal görnyed,
majd el)

ANYA mohón kanalazza a levest, közben ŐCSIRE néz,
majd egy pillanatra leteszi a kanalat, ösztönös mozdul-
lattal maga elé húzná a földre tett táskát. De a táska
nincs a helyén

ANYA zavartan körülnéz, leteszi a csajkát, feláll

FIATALEMBER (háttal áll, jelen időben nem mozdul) Mit
keresel, Anya'?

ANYA (hirtelen) A táska! ... A kistáska ... Ellopták a
táskát!

FIATALEMBER Nézd meg jobban, Anya.

ANYA (kétségbeesve) Nincs! ... (Forog) Nincs! ... (Sír)
Ellopták a táskát! (Szinte eszelősen) Átkozottak, ellop-
ták a táskát!

Az I. OROSZ KATONA lép ANYA mellé

I. OROSZ KATONA Mi baj, anyácska?

ANYA (csak ordít) Ellopták! Istenem, ellopták a táskát! I.

OROSZ KATONA (rázza a fejét) Nem értem ... ANYA

Ellopták a táskát!

I. OROSZ KATONA Nem értem ... mit?

ANYA (eszélősen) Ellopták ... Ellopták a táskát! A
kistáskát!

OROSZ TISZT (be. I. OROSZ KATONÁHOZ) Mi van itt?! ...

Mi ez a kiabálás?

ANYA (OROSZ TISZT előtt) Ellopták a táskát! A kistáskát!

I. OROSZ KATONA (az OROSZ TISZT előtt vigyázzba áll,
tiszteleg) Jelentem, azt állítja, hogy 'elloptak egy táskát
tőle. Ellopták a táskáját.

OROSZ TISZT (ingerülten) Elhagyta biztos ! ... Nyugtasd
meg, majd megkerül!

ANYA (zokog, eszelősen rohan az ebédelő volt foglyok
között. Már mindenki őt nézi. Az orosz katonák is
megállnak, nézik) Ellopták! Ellopták!

I. OROSZ KATONA (OROSZ TISZTTHEZ) Egyre csak azt
kiabálja, hogy elloptunk tőle egy kistáskát.

OROSZ TISZT (dühöngve) Mi loptuk el?! (ANYA elé lép,
rákiált) Csend!

ANYA nem érti a szavakat, de hirtelen elhallgat

OROSZ TISZT Ki lopta el?

I. OROSZ KATONA (ANYÁHOZ) Ki lopta el a táskát? ANYA
(halkan) Nem tudom .. .

I. OROSZ KATONA (OROSZ TISZTTHEZ) Nem tudja.

OROSZ TISZT (gyűlölködve) Nem tudja!

Kis csend

ANYA (*hirtelen felismeréssel*) Aki az ebédet hozta! ... A bajuszos . . . (*Határozottabban*) Aki az ebédet hozta, a bajuszos!
I. OROSZ KATONA (*OROSZ TISZTHEZ*) Azt mondja, aki az ebédet hozta, a bajuszos.

Mindenki az OROSZ TISZTET nézi

OROSZ TISZT (ingerülten, hirtelen) Kisérd ide!

*Az I. OROSZ KATONA tiszteleg, el
Senki sem mozdul. Senki sem eszik. Mindenki az OROSZ TISZTET nézi*

*Pillanatnyi csend. Csak ANYA sír halkan
A BAJUSZOS OROSZ KATONA az I. OROSZ KATONA kíséretében be. Mindketten vigyázza állnak, tisztelegnek
A BAJUSZOS KATONA zubbonya elől tömött
Minden tekintet az OROSZ TISZTEN. Az OROSZ TISZT az előtte álló BAJUSZOS OROSZ KATONA nadrágszíjából feltépi zubbonyát*

*Ékszerem és a kistáska zuhan a földre
OROSZ TISZT lehajol, belemarkol az ékszerbe, majd markából az ékszer a földre visszaejt
Felegyenesedik*

OROSZ TISZT (elkapja tekintetét a tömegről, a BAJUSZOS OROSZ KATONÁHOZ) Te!!

Csend

*OROSZ TISZT Raboltad?
BAJUSZOS OROSZ KATONA (halkan) Igen.
OROSZ TISZT A táska?
BAJUSZOS OROSZ KATONA Abba akartam rakni . . .*

Csend

*FIATAL OROSZ KATONA (mellettük áll, határozottan)
Négy gyereke van.*

*I. OROSZ KATONA (hirtelen) Más is rabolt! . . .
OROSZ TISZT (feltör) Ha ezektől lop, állat!
BAJUSZOS OROSZ KATONA (térdre zuhan)
FIATALEMBER (felkiált) Anya! . . .*

*Az OROSZ TISZT egy pillanatig mozdulatlanul áll
Csend*

Az OROSZ TISZT lassan lehajol, felemeli a kistáskát, belekotor, két egyforma matróruhát talál a táskában, a ruhákat a táskába visszanyomja, a kistáskát visszazárja, nem néz ANYÁRA, a táskát ANYA kapkodó kezéhez löki

OROSZ TISZT Nesze!

ANYA zavartan kap a táska után, feltépi a zárat, kirántja a két matróruhát. Felzokog Sötét

Vége az első résznek

M Á S O D I K R É S Z

Gong

Kivilágosodik a színpad

A szín változatlan

A FIATALEMBER a sötét ruhában mozdulatlanul áll Az I. korongon ANYA jelenik meg. Kezében a két matróruha. Mellette ÖCSI, hosszúnadrágban: tizenhét éves. ANYA a ruhákat tenyerével simítja. Búcsúzik a matróruháktól

*ANYA (halkan) Eladjuk a matróruhákat.
FIATALEMBER (nem mozdul, háttal áll ANYÁNAK, jelen időben) Tudom, Anya. Amikor kivetted a szekrényből, tudtam, hogy eladjuk.*

ÖCSI Eladjuk, Anya?

ANYA El. Kinőttétek, nem?

ÖCSI (halkan, maga elé) El kell adni.

ANYA (hirtelen) Miért, talán nem?

ÖCSI De azt mondom, hogy el kell adni. Én is azt mondom.

ANYA (ingerülten) Úgy csináltak! . . .

FIATALEMBER (hirtelen) Dehogy, Anya! . . .

ANYA Úgy csináltak, mintha még tudnátok hordani. Kicsi már, nem?

FIATALEMBER De, Anya. De azt gondoltuk, ezt nem adod el. Azt gondoltuk Öcsivel, hogy a matróruhákat nem adod el.

ANYA Eladjuk. Lisztet adnak érte. A lisztért cipőfűzőket tudok venni. És ha eladtuk a cipőfűzőket, megint tudunk venni szódásüvegeket.

FIATALEMBER Megint szódásüvegeket veszünk, Anya?

ANYA Muszáj vennünk. Mire Apa hazajön, négyszáz szódásüveget kell vennünk.

FIATALEMBER (halkan) Még csak hat szódásüvegünk van, Anya.

ANYA Ládákat is kell venni. Rekeszes ládákat. Hogy ne törjenek össze a szódásüvegek.

Csend

ANYA mellett megjelenik a FIATAL PARASZT. Két oldalán két fia, fehér ingben. Az egyik tizenkét éves, a másik tizennégy éves. Két hízott tojás

FIATAL PARASZT (ünneplőben, fényes parasztcizmában. Megemeli kalapját) Jó 'napot. Megyünk a templomba, bejöttünk. Megnéznénk a ruhákat.

ANYA Megnézhetik . . . Ki is készítettem.

FIATAL PARASZT (nyikorgó csizmában ANYÁHOZ lép) Hát megnézném . . . (Ráhajol, nézi, tapogatja az egyik matróruhát, a ruha felső részét kiveszi ANYA kezéből, megemeli, meggusztálja. Az egyik gyerekhez lép, majd a másikhoz, a matróruha felső részét a testükhöz méri) Úgy látom, jó nekik . . .

ANYA Szép lesz rajtuk. Azért szoltam magának.

FIATAL PARASZT Mennyiért adja?

ANYA Negyven kiló lisztet gondoltam. Úgy gondoltam, az nem sok.

FIATAL PARASZT (nézi a matróruhát) Hordott. ANYA Ilyet mostanában nem kap. És szép lesz, ha egyformában járnak.

FIATAL PARASZT (a kezében lévő matróruhát visszanyújtja) Harminc kiló.

ANYA Nagyon kellene a liszt . . .

FIATAL PARASZT Tudom. Azért mondom, hogy harminc kiló. Húszat ha ér.

Csend

ANYA Adjon érte harmincöt kilót.

FIATAL PARASZT (két hízott fiára néz) Tetszik nektek, he?

KÉT GYEREK (egyszerre) Tetszik, édesapám.

FIATAL PARASZT (a kezében lévő matróruhát a kisebbik gyerekhez nyújtja) Na, nesze! Próbáljátok meg.

ANYA a másik matróruhát a másik, a nagyobbik gyerekre segíti, simítja, igazítja

A FIATAL PARASZT és ÖCSI mozdulatlanul nézi a két matróruhás, csizmás gyereket

A két matróruhás gyerek, mint két próbababa

(Végigméri a két gyereket. Zsebre tett kézzel ANYA-HOZ)

Szép?

ANYA (halkan) Szép.

Csend

FIATAL PARASZT Délután eljöhettek a lisztért.

Éles, közeli harangszó

(Megemeli kalapját) Beharangoztak . . . Az isten meg-áldja.

A FIATAL PARASZT és a két gyerek eltűnik. ANYA szeméhez kap. A pillanat és a haranghang bemerevedik. Az I. korong elsötétül, A FIATALEMBER mozdulatlanul áll

Kivilágosodik a II. korong

ANYA jelenik meg. Kistáskája madzaggal a nyakába kötve lóg. A kistáskából cipőfűzők sorakoznak. ANYA mellett ŐCSI, kezében négy teli szódásüveg

ANYA (megmozdul, a táskán függő cipőzsinórokat rendezi. Egyhangúan) Cipőfűzőt, szódavizet tessék ...

FIATALEMBER (nem mozdul, halkan) Cipőfűzőt, szódavizet tessék.

ANYA (előrenéz) Jönnek ,már a piacról ...

FIATALEMBER (hirtelen) Ott egy kutya!

ANYA Eddig nem féltél a kutyáktól.

FIATALEMBER Félek, Anya ...

ANYA Kergesd el, Őcsi.

ŐCSI Igen, Anya ... Nem ! Megy haza?! ... (Más hangon, maga elé) Cipőfűzőt ,tessék, tessék cipőfűzőt!

ANYA Erős a fűző, mint a bőr. Erős, mint a bőr. ŐCSI

Erős a fűző, mint a bőr. Erős, mint a bőr! ...

A korongon ANYA mellett megjelenik az ŐREG PARASZT, csizmában, megemeli kalapját

ANYA (kihúz egy cipőfűzőt, felmutatja) Erős fűző, mint a bőr.

ŐREG PARASZT (ANYA felé fordul, köszön) Jó napot.

Árulnak, árulnak?

ANYA Muszáj ... Vegyen cipőzsinórt, erős, mint a bőr.

ŐREG PARASZT Vettem már az elmúlt héten. Eltart.

Legtöbbször csak csizmát hordok.

ANYA A családnak is kell.

Kis szünet

ŐREG PARASZT (közelebb lép, zsebéből pénzt kapar elő. Nem néz ANYÁRA, csak a pénzt nézi) Adjon hát ... Két párat. Hadd menjen a bolt. (Átadja a pénzt, átveszi a cipőzsinórt)

ANYA (nézi a pénzt) Köszönöm.

ŐREG PARASZT (nézi a cipőzsinórt) Sose köszönje. (Elfordul) Segítsünk, ha lehet.

ANYA (nézi a pénzt, zsebre teszi, majd másfelé, fennhangon) Cipőfűzőt tessék ! Erős a fűző, mint a bőr ! ...

ŐREG PARASZT (ANYÁRA pillant, majd ŐCSI felé nyújtja a kezében tartott cipőzsinórt. Halkan) Fiam ...

ŐCSI (nem mozdul, nem érti, mit kell tennie)

ŐREG PARASZT (a kezében tartott cipőzsinórokat kapkodva ŐCSI markába nyomja) Tedd el.

ŐCSI (értetlenül nézi a cipőzsinórokat)

ŐREG PARASZT (halkan) Tedd csak el. Majd eladjátok másnak, megint. (Alakja hirtelen eltűnik)

ANYA Szódavizet, cipőzsinórt tessék!

ŐCSI (zsebre teszi az ŐREG PARASZTTÓL kapott cipőfűzőket. Halkan) Szódavizet, cipőfűzőt tessék.

Kis csend

ANYA (FIATALEMBER felé) Ha eladtunk ötven cipőfűzőt, vehetünk megint öt szódásüveget. (Elhalad előtte egy parasztasszony, kosár a karján) Cipőfűzőt tessék! Barnát, feketét!

FIATALEMBER (nem mozdul) Két hete csak ezt mondd, Anya ... Hagyjuk abba, Anya.

ANYA (halkan) Volt, amikor apáddal egy évig dolgoztunk ötven szódásüvegért.

FIATALEMBER Négyszáz 'szódásüvegünk volt, és csak hat maradt, Anya.

ANYA Már tiz van. És mit szól Apa, ha hazajön?

FIATALEMBER (hirtelen) Szódavizet tessék, cipőfűzőt tessék, erős, mint a bőr!

Hosszan, elnyújtottan felvonít egy kutya

ANYA és ŐCSI alakja eltűnik

Az I. korongon a VASUTAS jelenik meg -- megrongált vasúti tehervagon előtt. Egyenruhája kopott, foltozott. A háttal álló FIATALEMBERT nézi

VASUTAS (halkan) Fiatalember ...

A FIATALEMBER a VASUTAS előtt áll — háttal, nem mozdul

(Hangosabban) Halló! ... Fiatalember! Jó napot!

FIATALEMBER (megmozdul. Halkan) Jó napot kívánok, állomásfőnök úr!

VASUTAS (előrébb lép a FIATALEMBER felé) Hát maga?

Már megint kijött?

FIATALEMBER (nem mozdul) Igen. Minden reggel kijövök.

Csend

VASUTAS Nem kaptak még semmi hírt az apjáról?

FIATALEMBER Nem. Anya már írt a Vöröskereszthez.

VASUTAS (leveszi tányérsapkáját, zsebkendőjével a sapka belső karikámáját törli. Felteszi a sapkáját)

Azt mondják, Taksonyba két ember megint ,hazajött.

Kis szünet

FIATALEMBER (halkan) Mikor jön vonat?

VASUTAS Nem lehet tudni. Reggel telefonáltak, máshová kell mozdony. Krumplit kell szállítani, nem embert.

Csend

FIATALEMBER (mozdulatlan) Akkor már nem jön vonat?

VASUTAS Nem lehet tudni. (Dóznit vesz elő, cigarettát sodor, felnéz) Azért nem kell szomorkodni. Ha valaki már eljött a hadifogságból, az megjön. Eljön gyalog is.

FIATALEMBER (halkan) Akkor elmegyek. Hazamegyek ... Jó napot kívánok.

VASUTAS (hirtelen a FIATALEMBER felé nyújtja a dóznit) Egészen elfelejtettem. Gyűjtson rá. Erős dohány, de jó. Egy oroszról cseréltem.

FIATALEMBER Köszönöm, én nem dohányzom.

VASUTAS (visszahúzza a dóznit) Nem? ... Az édesapja nagy dohányos volt. (Zsebébe visszadugja a dóznit, öngyújtót húz elő) Pont ilyen volt, mint maga. (Fellángol az öngyújtó) Pont ilyen ... De amikor hordta a szódát, a cigaretta mindig a szájában lógott. (Szippant a cigarettából) Már nem árulnak szódát?

FIATALEMBER Kevés a szódásüveg. Négyszáz volt. Amikor hazajöttünk, hat maradt.

VASUTAS (kis szünet után) Van itt nálam kettő, odaadom ... (Akadozva) Amikor magukat elvitték, két gyerek játszott itt vele a sineknél. Szétszedték, a sinekhez kötözték, hogy amikor jön a vonat, eltörje. Elvettem tőlük. Azóta itt van. (Hosszút szív a cigarettából) Amikor magukat elvitték, sokan bementek magukhoz. Engedték. Széthordtak ott mindent. A szódás-üvegeket is hordták. Nem tudtak mit csinálni vele, de azért mégis kellett nekik, hordták. Örültek neki. Aztán ők jöttek sorra. Elvitték a lovaikat, és nem tudtak szántani ... Minden házban van egy-két szódásüveg ... Ilyen a nép.

Csend

FIATALEMBER Senki sem mondta, hogy van náluk szódásüveg.

VASUTAS (halkan) Szégyellik visszaadni.

Csend

Hirtelen elnyújtottan vonat sípol

Úgy látszik, mégis jön vonat. (A távolba néz. Csend. Int) Csak mozdony.

Fülsiketítő mozdonyisípolás

A VASUTAS alakja eltűnik

A FIATALEMBER mozdulatlanul áll

A II. korongon ANYA jelenik meg. Szobájukban foltos kartonruhában egy kisasztal előtt áll. Mellette ŐCSI. Velük szemben a NAGYBÁCSI, térdnadrágban, szemüveges, a vállán hátizsák. A hátizsákot leveszi

NAGYBÁCSI (ÖCSIRE néz, majd a FIATALEMBERRE)
Megnőttetek ...
FIATALEMBER (háttal áll a NAGYBÁCSINAK) Régen volt nálunk ...
NAGYBÁCSI Jól megnőttetek. Fiatalemberek lettetek. Kész fiatalemberek.
ANYA Régen voltál nálunk. Régen. Pedig a férjem bátyja vagy. De hát te messze (laksz tőlünk, Pesten).
NAGYBÁCSI Tíz éve voltam itt. Vagy kilenc. Igen, kilenc. Régen volt. Akkor vettétek meg a szódásüzemet ... Azt hittem, hogy ti is elpusztultatok ...
ANYA Megmaradtunk. De az öcsédről semmi hír. Négy éve kaptam tőle utoljára levelet. Akkor vitték a Donkanyarba ... (Kís szünet) De te ... most hogy kerültél ide?
NAGYBÁCSI Üzletelek. Utazom. Szövetet, cipőt, szappant hozok, szalonnát, lisztet, zsírt viszek. Élni kell . . . Valamiből élni kell.

Csend

ANYA Hogy élsz Pesten?
NAGYBÁCSI Tudhatnád. Ismersz. Megéltem én mindig. (Felnevet) Az okos ember nem vész el. (Vidáman) Tudod, hogy szereztem én egyszer krumplit? Bejöttek az oroszok, feljöttünk a pincéből, de ennivaló sehol, semmi. Egyszer csak kiabálnak, a közeli téren az oroszok egy teherautóból krumplit osztanak. Mindenki szaladt. Én is. De mire odaértem, a teherautó előtt már legalább ezer ember állt. Ha beállok a sorba, topoghattam volna estig, de krumpli nem jut. Akkor megláttam az egyik ház előtt, hogy ott fekszik egy halott magyar katonára. Behúztam a házba, lehúztam róla a ruhát, beöltöztem, aztán négykézláb odavánszorogtam a sor elé, magam alá húztam a lábamat, úgy tettem, mintha rokkant lennék, és kéregetni kezdtem. Mindenki adott egy-két szem krumplit. Így lett két kiló krumplim. Nagyon néztek, amikor a két kiló krumplival szaladni kezdtem ... Azt hitték, csoda történt. (Felnevet) Szemesnek áll a világ. Így volt, így van, így lesz . . . (Hirtelen lehajol a hátizsákjához) Van hat méter kitűnő angol szövetem. Vedd meg. Nektek olcsón odaadom.
ANYA (elmosolyodik) Hogy minket is becsapj! . . .
NAGYBÁCSI Titeket? ... Két kiló zsír métere. (A hátizsákjából kirántja a szövet végét) Nézd meg. A dupláját éri. Na, tessék, nézd csak meg. Csináltathatnál belőle nekik két egyforma ruhát.
ANYA Nem, nem kell. Tedd csak el.
NAGYBÁCSI (a hátizsákjából kiránt egy inget) Puplin-ing is van. Pont jó lenne nekik.
ANYA Szódásüvegeket kell vennünk.
NAGYBÁCSI (felegyenesedik a hátizsák mellől) Szódásüveget? Mennyi kell?! Szerzek én nektek, amennyit csak akartak. (Csend) Aranyatok van?
ANYA Arany? ... Nekünk?
NAGYBÁCSI Nincs?
ANYA A karikagyűrűmet is lehúzták az ujjamról.

Csend

NAGYBÁCSI (halkan) Szerezhetnél aranyat.
ANYA Bolondozol?
NAGYBÁCSI Nem. (Halkan) Küldd ki a gyerekeket.

Csend

ANYA (zavartan) Miért?
NAGYBÁCSI Mondani akarok valamit.
FIATALEMBER Kimenjünk, Anya?
ANYA, (zavartabban) Maradjatok. (NAGYBÁCSI felé) Nincs titkom előttük. Felnőttek.

Csend

NAGYBÁCSI (kis szünet. Majd lassan) Nem egyedül jöttem.
ANYA Hanem? Kivel?
NAGYBÁCSI Ismered ... (Kifelé, hangosan) Jöjjön be!
Belép, ANYA mellett megjelenik a CSENDŐR, civil-ben, ballonkabátban, fején sültes sapka

CSENDŐR (leveszi sapkáját) Jó napot kívánok. ANYA (nézi) Jó napot... (Hirtelen) Nem ismerem. NAGYBÁCSI Nézd meg jobban.
ANYA Nem ismerem.
ŐCSI (halkan) A csendőr, Anya. Amikor ,elvittek ...
ANYA (elfordul) Nem ismerem.
CSENDŐR Ne tessék rám haragudni, kezit csókolom.
ANYA (nem fordul vissza) Mit akar?!
NAGYBÁCSI Velem jött... Azt mondta, nem bántott titeket.
ANYA Nem.
NAGYBÁCSI Azért jöttünk, szeretnénk, ha adná neki egy írást.
ANYA Miféle írást?
NAGYBÁCSI Igazolnád, hogy nem bántott titeket.
FIATALEMBER (hirtelen) Anya!
NAGYBÁCSI (hirtelen) Küldd ki a gyerekeket!
ANYA (még mindig háttal áll) Én nem adhatok semmi-féle írást.
NAGYBÁCSI Nem bánnád meg ...
ANYA Mit? ...
NAGYBÁCSI (halkan) Vehetnél szódásüvegeket.

Csend

ANYA lassan visszafordul. Nézi a CSENDŐRT

ANYA (CSENDŐRHÖZ) Maga olyat kér, amit nem tehetek meg.
NAGYBÁCSI (hirtelen) Miért? ...
CSENDŐR En nem bántottam magukat. Énnekem a bátyám odaveszett a háborúban. Én nem akartam meghalni. Azért jelentkeztem csendőrnek, hogy ne vigye nek el.
NAGYBÁCSI Csak azért jelentkezett csendőrnek, hogy ne vigyék a frontra.
FIATALEMBER Anya!
NAGYBÁCSI (FIATALEMBER felé) Te ne szólj bele! Gyerek vagy!
FIATALEMBER Anya!
NAGYBÁCSI (zsebéből hirtelen az asztalra tesz egy papírlapot és egy töltőtollat. ANYÁHOZ halkan) Na, ülj le szépen ... Lediktálom. Semmit sem kell írnod, ami nem igaz.

ANYA nem mozdul. Tekintete mindenkin sorra jár. ŐCSI nem veszi le ANYÁRÓL a tekintetét. ANYA el-kapja ŐCSIRÓL a tekintetét

Na, ülj le szépen.

ANYA lassan az íróasztalhoz lép, tekintete körbeakad, lassan leül, de nem fogja meg a töltőtollat (Nem mozdul, halkan) Igazolás ... Azt ird .legfölül-re... középre, hogy igazolás.

Csend

ANYA csak az asztal lapját nézi, lassan felemeli a tollat, nem néz senkire

ANYA Igazolás ...

NAGYBÁCSI Én, alulírott... büntetőjogi felelősségem teljes tudatában tanúk előtt igazolom ...

ŐCSI (hirtelen) Anya, ne! ... Anya! NAGYBÁCSI ... Hogy Hankó Péter, aki született (A CSENDŐR bólint)

ANYA (ismétli és írja lassan) . . . hogy Hankó Péter, aki született 1915... február 4-én.

NAGYBÁCSI Vessző ... aki csendőr volt, és részt vett a deportálási ...

ŐCSI (hirtelen) Anya! Elmegyek, Anya! (Megfordul. ŐCSI alakja hirtelen eltűnik)

ANYA hirtelen felnéz, felkapja fejét, kezében a toll mozdulatlan
Hosszú csend

NAGYBÁCSI (erőteljesen) . . . vessző! . . . aki csendőr volt, és részt vett a deportálási akciókban ... vessző .. . bennünket nem bántalmazott, vagyontárgyainkat sértetlenül hagyta . . .

ANYA *(még mindig mozdulatlan, majd nagyon lassan visszahajol az asztalra, és egész lassan, monoton hangon)* ... aki csendőr volt, és részt vett a deportálási akciókban, bennünket nem bántalmazott, vagyontárgyainkat, sértetlenül hagyta ...

NAGYBÁCSI ... becsületes embernek ismertem meg, aki csak azért lett csendőr, hogy ne vigyék a frontra.

ANYA *(nem ír tovább, mozdulatlanul néz maga elé)*

NAGYBÁCSI Nem vagy már gyerek! Még két mondat.

ANYA *(lassan ír tovább)* ... becsületes embernek mertem meg, aki csak azért lett csendőr, hogy ne vigyék a frontra.

NAGYBÁCSI *(felszabadultan)* Aláírás, dátum és kész.

ANYA *(ír, most már gyorsan, beletörődötten, gépiesen)*

NAGYBÁCSI *(ANYA fölé hajol, figyel)* Na, ennyi az az egész! ... *(Hirtelen, de óvatosan elhúzza ANYA elől a papírlapot, felemeli, nézi)*

ANYA *leteszi a tollat. Felnéz — senkire*

(Összehajítja, zsebre teszi a papírlapot, majd a CSEND-ÖRRE néz, bólint) Rendben van.

CSENDŐR *(ballonkabátja zsebéből kihúzza kezét, az asztal lapjára tesz egy arany karkötőt. Hirtelen ANYA keze után kap, rácsókol)*

ANYA *hosszan mozdulatlan*

Nézi a karkötőt, majd ...

Hirtelen rácsap a karkötőre A

II. korong elsötétül

A FIATALEMBER a fénysugárban lassan lehajítja fejét

Az I. korongon jelenik meg ANYA. Egyedül. A régi, kopott kerékpár kormányát fogja, amivel régen APA a szódát hordta

Közélemben, a színpad közepén -- vakító fényben szikrázik az ÖREGASSZONY új kerékpárja

ANYA *(a háttal álló FIATALEMBER felé)* Ha megvesszük a szódásüvegeket, biciklivel hordjuk ki a szódát. Ha sok üvegünk lesz, gyalog már nem lehet, ezt meg-értheted. Meg akarok tanulni biciklizni. Ha te nem akarsz, jó, majd én kihordom a szódát, nem vagyok én még öreg ... Miért nem szólsz egy szót se? Öreg vagyok, hogy megtanuljak biciklizni?

FIATALEMBER Nem, nem vagy öreg, Anya.

ANYA Akkor? Akkor miért nem szólsz egy szót se? ... Én csak beszélek, te meg ... te nem is válaszolsz. Még arra sem méltatsz, hogy válaszolj.

FIATALEMBER *(halkan)* Bocsáss meg, Anya.

ANYA Egyáltalán ... figyelsz te énrám?

FIATALEMBER Figyelek, Anya.

ANYA *(feltör)* Csak értetek éltem mindig! Mindig csak azért dolgoztam egész életemben, hogy nektek minde-netek meglegyen! Nektek legyen ... Nem tudjátok ti, hogy mit tettem én értetek.

FIATALEMBER Tudom, Anya.

ANYA Mit tudsz? Semmit!

FIATALEMBER Tudom, Anya. Azt is tudom, Apa nem akarta, hogy megszüljél, mégis megszültél, pedig alig tudtad megélni, nem volt még semmitek.

ANYA *(gyorsan)* De Apára ezért nem haragudtam soha.

FIATALEMBER Én nagyon szeretem Apát.

ANYA Tudom. Jobban szereted, mint engem.

FIATALEMBER Téged is nagyon szeretlek, Anya.

Csend

ANYA *(nagyon halkan)* Most még van időnk, még van, amíg megvesszük a szódásüvegeket ... Most addig megtanulok biciklizni. Te szépen megfogod hátul a csomagtartónál, hogy ne essék el. Légy szíves, segítsél. Nem kell sokáig tartanod, minden nap két órát tanítasz, és négy nap alatt megtanulok, ígérem. Csak magyarázd el, hogyan kell csinálni, és fogd meg a csomagtartót ... Majd én kihordom a szódát, ha megvet-tük az üvegeket, neked nem kell hordanod, te nyugod-tan itthon maradhatsz, csak segítesz tölteni, majd én kihordom, mint Apa ... Amikor Apa hazajön, majd

csodálkozok, hogy tudok biciklizni ... *(Csend)* Amikor még fiatal voltam, három éve voltunk házasok, akkor mindig a vázon vitt, ha vasárnap lementünk a Dunára fürdeni. Egyszer kértem, tanítson meg biciklizni. Nem tanított meg. Féltett. Azt mondta, nem tanítom meg, még elesik, összetöri magát, és én itt 'maradok maga nélkül, egyedül ... Kérlek szépen, gyere már, ne kelljen annyit 'kérni ... Hagysz magadnak könyörögni. Fogd meg, légy szíves, a csomagtartót.

FIATALEMBER Nem, Anya.

ANYA *(megdöbbenve)* Nem? ... Miért? ... Nem tanítasz meg biciklizni? ... Ezt sem teszed meg? Hogy egyszer segítsél? ...

FIATALEMBER Nem erről beszélek, Anya. Nem akarom, hogy megvedd a szódásüvegeket.

ANYA Ha Apa hazajön, Apának legalább négyszáz szó-dásüveg kell!

FIATALEMBER Elmegyek a vonathoz, Anya.

ANYA *(hirtelen)* Megkérek valakit, tanítson meg biciklizni ... Megkérek egy idegent! Az majd segít!

FIATALEMBER Kimegyek a vonathoz ... Bocsáss meg, Anya.

ANYA *alakja eltűnik*

A FIATALEMBER fénysugárban, mozdulatlanul áll

Az ÖREGASSZONY új kerékpárjának fémvázán szikrázik a fény

A II. korongon ÖCSI kék nadrágban, fehér ingben jelenik meg egy irodában, derekán széles bőröv, rajta pisztolytáska. Mellette egy íróasztalnál a FEKETE HAJÚ LÁNY

ÖCSI *(FIATALEMBER felé, élesen)* Köszönöm, hogy eszedbe jutottam ... Minek köszönhetem? ... Anya küldött?

FIATALEMBER *(halkan)* Látni akartalak.

ÖCSI Bámulni?! ... Tessék! ... Csalódtál? Nem így kép-zeltél?! Nézd! ... Még csak nem is véres a kezem!

FIATALEMBER *(háttal áll ÖCSINEK, halkan)* Miért kiabálsz?

ÖCSI *(elfordul)* Bámulsz, mint akit még sohasem láttál!

FIATALEMBER Megváltoztál.

ÖCSI Felnőttem! Ennyi az egész. Anya mindig azt akarta, hogy egész életemben gyerek maradjak. Anya mindig ...

FIATALEMBER Hagyd Anyát, Öcsi!

ÖCSI Köszönöm, hogy felnevelt! Köszönöm.

FEKETE HAJÚ LÁNY *(ÖCSIHEZ, halkan)* Kimenjek? ÖCSI Ne. Nem kell. Maradj.

FIATALEMBER *(még ÖCSI utolsó mondatára válaszol)*

Nem erről beszélek. Elhagytad Anyát.

ÖCSI Anya! ...

FIATALEMBER Elmegyek! ...

Csend

ÖCSI *(j-elemel egy dossziét az íróasztalról, idegesen visszaejti)* Bocsáss meg.

FIATALEMBER Nagyon hiányzol... Anya mindig emleget.

ÖCSI Te is hiányzol ... Sajnálom ...

Csend

FIATALEMBER Anyáról nem is kérdezel.

ÖCSI *(halkan)* Hogy van Anya?

FIATALEMBER Jól ... megöregedett.

ÖCSI Ó küldött?

FIATALEMBER Nem. Másért utaztam ide. Újságíró akarok lenni.

ÖCSI Nem mondta, hogy keressél meg?

FIATALEMBER Nem. És én sem mondtam, hogy meg-kereslek ... De tudja, hogy itt vagyok. Amikor elkö-szöntem, sokáig nézett — és tudtam, megéreztem, arra gondolt, hogy eljövök.

ÖCSI *(a cipőjét nézi)* Sajnálom, hogy nem mondta.

FIATALEMBER Megmondom.

ÖCSI És csókoltatom.

FIATALEMBER Megmondom ... Egyszer már hazajöhetnél.

ÖCSI Majd ... egyszer. (Csend) Kétszer írtam. Vissza-
küldte. Visszajöttek a levelek.
FIATALEMBER (meghökken) Nem tudtam.
ÖCSI Pénzt is küldtem. Visszajött ...
FIATALEMBER Anya ...

Csend

ÖCSI Éheztek?
FIATALEMBER Anya alig eszik. Minden pénzt szódás-
üvegre gyűjt. És várja haza Apát.

Csend

ÖCSI Apa meghalt.
FIATALEMBER Nem igaz!
ÖCSI Voltam a Vöröskeresztnél. Megjött az értesítés. En
kértem őket, hogy ne küldjék ki Anyának.

Csend

(ÖCSI hosszú szünet után, karórájára pillant, az asztal
lapján megnyom egy csengőgombot) Sajnálom, mennem
kell.

Éles csengőberregés.
Szőke hajú férfi jelenik meg. Ötözete mint ÖCSIE

Vezesse elő a németet.
(Szőke férfi tiszteleg) Értettem. (Alakja eltűnik)

Csend

A szőke hajú férfi mellett egy pillanat múlva az I. ALTISZT
jelenik meg, német katonaruhában, hajadonfőtt,
egyenruhája a jelzésektől, rangjelzésektől megfosztva,
kezén bilincs

(FIATALEMBERHEZ) Ismered?... Most ő is sorra kerül.
Ezt sajnálok?

ÖCSI int, a szőke hajú férfi és az I. ALTISZT megfordul
ÖCSI utánuk fordul

(Egy pillanatra megtorpan, visszanéz) Mennem kell.
Csókoltatom Anyát.

Mindháromuk alakja eltűnik

Rövid csend

A FIATALEMBER mozdulatlan. A FEKETE HAJÚ LÁNY
feláll

FEKETE HAJÚ LÁNY (halkan) Ismeretlenül is ... (Za-
vartan) üdvözlöm az édesanyját. FIATALEMBER (nagyon
halkan) Köszönöm.

A FEKETE HAJÚ LÁNY hosszan áll, nézi a FIATAL-
EMBERT, nem mozdul

Fokozatosan, csak nagyon lassan homályosodik alakja

Az I. korongon ANYA a szobában annál az asztalnál ül,
ahol a CSÉNDŐRNEK az igazolást írta.

Tekintete: boldog. Az asztal lapján — előtte -- öt: fehér,
kék, zöld, sárga és rózsaszín szódásüveg

ANYA (a mozdulatlanul álló FIATALEMBER felé) Már
kétszáz szódásüveget tudunk venni. Nem is drága ...
Mondtam én mindig neked, ha akarjuk, meglesz a
négy száz szódásüveg. Mire Apa hazajön, már ötszáz is
lesz ... Hogy fog nézni. Majd nagyot néz ...

FIATALEMBER (mozdulatlan) Anya ... Apa ...

ANYA (mintha nem is hallaná) És nemcsak fehér üve-
geket veszünk. Ötszáz üveget veszünk, fehér, zöldet,
sárgát, kéket ... Milyen szinüből vegyünk többet? ...
Vagy mindegyikből egyformán? Mindegyikből negyve-
net? Az pontosan kétszáz ... Mit gondolsz?

FIATALEMBER Mindegy, Anya.

ANYA Hogy lenne mindegy! ... Színes üvegek lesz-nek ...
Színes üveg nincs sehol a környéken, nincs ... Ha valaki
kér öt üveg szódát, ötféle színű üveget

kap ... Itt még nem is látni, hogy milyen szépek. Majd
nyáron... tavasszal, amikor rásüt a nap. Majd akkor! ...
Figyeld csak meg, hogy fognak csodálkozni, hogy színes
üvegeket kapnak ... Dísz lesz az asztalon, ha felteszik ...
Rá fogjuk vésetni Apa nevét, hogy az üvegeket ne
vihessék el a szomszéd faluba. Rávésztjük, de még nem
most, majd később, ha lesz rá pénzünk. Ott lesz rajta
Apa neve. Egyszer régebben már láttam ilyet, hogy rá
volt vésetve nagybetűkkel a szódás neve ... De drága!
Nagyon drága a vésés! Nem is tudom, mennyi, de drága,
mert csiszoltatni kell ... De azért rávésztjük Apa nevét.

FIATALEMBER Nem fontos, Anya.

ANYA Nem? Miért nem?

FIATALEMBER Nagyon drága, te mondtad, Anya. ANYA
Nem jut rá? Te azt hiszed, hogy nem jut rá? Majd
meglátod!

Erős ajtókopogás

Csend

Kopognak.

FIATALEMBER Igen ...

ANYA (kételkedve, de bizakodva) Ha Öcsi jön, nem kopog.

FIATALEMBER Lehet, hogy 'kopog, Anya ...

Ismét kopogás, erősebben

ANYA (sietve) Nyiss ajtót.

FIATALEMBER Nyitva van, Anya.

ANYA (a kopogás felé fordul, reménykedve) Tessék!
Gyere be.

ANYA mellett, magyar katonaruhában, középkorú férfi
jelenik meg

KATONA (lassan körülnéz, zavartan. lekapja sapkáját) Jó
estét kívánok ...

ANYA (csodálkozva néz, feláll, alig hallhatóan) J ó estét.

KATONA Maga Bálintné? ...

ANYA (halkan) Igen. Én.

KATONA Maga? ... A fényképen nem ilyen ...

ANYA (hirtelen) Milyen fény ... képen? ...

KATONA (csizmájával a földet piszkálja) Üzenetet hoz-
tam ... Láttam a fényképét. Mutatta az ura.

ANYA (zavartan) Én magát nem ismerem.

KATONA Nem szívesen jöttem ... (Csizmájával még
mindig a földet piszkálja) ...Mefogadtam neki. (Na-
gyon halkan) Mellettem halt meg. (Zsebéből lassan az
asztalra tesz egy irattárcát)

ANYA nem mozdul. Nem nézi az irattárcát

ANYA Nem igaz! ... Nem kaptunk értesítést!... Miért jött
ide?! ... Mit akar? ... (Felzokog, fulladva, görcsösen)

KATONA A nagyobbik fiának üzent ... (Halkan a FIA-
TALEMBER felé) Maga az?

FIATALEMBER (alig hallhatóan) Én.

KATONA Azt ... azt üzenté, hogy a kiskutyát Kiskun-
halason hagyta.

FIATALEMBER Köszönöm. (Lehajtja a fejét)

A KATONA mozdulatlanul áll

ANYA eszelősen fel-alá jár, kilép a fénykörből

A fénykörön kívül — az utcán — az esti szürkületben,
mozgó emberek sora

Elöl a VASUTAS. Falusiak, asszonyok, férfiak, a falu lakói
közelednek ANYA felé. Közöttük a FIATAL PARASZT és az
ÖREG PARASZT. Mindenki kezében egy-két szódásüveg.
Nem szólnak, néma a menet. Egy pillanatra megállnak
ANYA előtt, leteszik a kezükben tartott üvegeket, azután
mennek tovább, eltűnnek, ahogy jöttek

ANYA mozdulatlanul áll. Emberszobor az üvegek fölött.
Majd hirtelen lehajol, felkap egy üveget, és teljes erővel a
többi közé a földhöz vágja

Most tör fel ismét a zokogása

A KATONA mozdulatlanul áll

A korong elsötétül

A II. korongon ANYA *ŐCSIVEL szemben, de tőle távol áll.*
Nézik egymást

ANYA (*boldogan, esetlenül*) Hát eljöttél?
ŐCSI El, Mama.
ANYA Csak állsz. Ül le ... Levágok egy csirkét.
ŐCSI Sietek, Anya... Kint vár az autó. Sietnem kell.
ANYA Le se ülsz? ... Fél óra alatt lesütök egy csirkét.
Úgyis le akartam vágni.
ŐCSI Ne, Mama.
ANYA Sovány vagy.
ŐCSI (*vidámságot erőltetve*) A nők, Mama.
ANYA Nők? ... Ojjé! ... Lesütöm a csirkét

Csend

FIATALEMBER (*lassan*) Őcsi ... értem jött, Anya. ANYA
(*tekintete egyik fiáról a másikra kapkodó*) Ér-ted?
FIATALEMBER Elmegyek Őcsivel, Anya. Hív.
ŐCSI (*halkan*) Szeretném, ha velem jönne. Kevesen va-
gyunk. Szükségünk van rá.
ANYA (*tekintete továbbra is kapkodó*) Újságíró akar
lenni.
ŐCSI Majd lehet. Aztán.
ANYA (*hirtelen*) Hát ezért jöttél?
ŐCSI Igen. (*Gyorsan*) És téged is látni akartalak, Anya.
ANYA (*elkeseredetten, hirtelen*) Menj el! ... Menjetek!
FIATALEMBER (*hirtelen*) Azt akarom, hogy egyezz bele
Anya ... Így nem akarok elmenni.
ANYA (*nem szól, néz maga elé*)

Csend

FIATALEMBER Ha nem akarsz, nem megyek el, anya.
ŐCSI (*halkan*) Anya... (*Hirtelen a FIATALEMBER fe-
lé*) Te mindig gyáva voltál. Hát írdál szép újságcikke-
ket...
ANYA (*nem mozdul, nem szól*)
ŐCSI (*Anyra felé fordul*) Kérlek, figyelj rám, Anya...
Most nekem van szükségem a bátyámra ... (*Csend*) Te
is felköltözhetnél, főzhetnél nekünk. Együtt laknánk.

ANYA *nem mozdul, csak néz maga elé*
Autótülkölés

ŐCSI (*tekintete kapkodó*) Mennem kell. (*Nem mozdul.*
Csend. Majd *lassan a FIATALEMBERHEZ*) Menjünk ...
FIATALEMBER (*nem mozdul*)
ANYA (*elfordul*)

Ismét autótülkölés. ŐCSI *tekintete idegesen kapkod*

FIATALEMBER Itt maradok, Anya.

Csend
ŐCSI *tekintetét elkapja a FIATALEMBERRŐL.* ANYÁRA
néz

ANYA (*halkan*) Menjetek el.
FIATALEMBER Nem, Anya. Ha nem akarsz.

ŐCSI *tekintetét elrántja a FIATALEMBERRŐL, ANYÁHOZ*
lép, meg akarja csókolni ANYA mozdulatlanul áll

ŐCSI Elmegyek ... Meg sem csókolsz, Anya?
ANYA *mozdulatlan, túri, hogy ŐCSI arcon csókolja, de*
nem viszonzza

FIATALEMBER (*zavartan*) Itt maradok veled, Anya.

Csend
ŐCSI *megfordul, elindul, két lépést tesz, megáll, vissza-
néz, majd hirtelen el*
ANYA *és háttal a FIATALEMBER mozdulatlanul áll*
Felbőg az autóduda
ANYA *felemelt fővel áll. Arca büszke-konok. Győzött*
ANYA *alakja eltűnik*

Az I. korongon ANYA *lehajtott fejjel, kabátban, fekete*
kendőben

ŐCSI *halott*
ŐCSI *letakart teste fölött gyászkorús*
ANYA ŐCSI *mozdulatlan teste fölött, mozdulatlanul néz*
a semmibe
Sír a dallam
ANYÁVAL szemben, *kendővel a fején a FEKETE HAJÚ*
LÁNY. Némán áll
A háttal álló FIATALEMBERT nézi
Sír a dallam

FEKETE HAJÚ LÁNY (*halkan*) Jókedvű volt... Nem
akart kocsival hazamenni. Gyalog ment. Egy házból
bújkáló nyilasok lótték rá . . . Mintha érezte volna, túl-
zottan jókedvű volt... Már kijárási tilalom volt, egy
óra múlva találtak rá.

Sír a dallam, ANYA *énekel*

FIATALEMBER (*szinte maga elé*) Ha vele megyek, nem
halt volna meg. Hívott.
FEKETE HAJÚ LÁNY Egy romos házból lótték agyon ...
Járőrök találtak rá ... Az orosz kórházba vitték...
Kétszer kapott vérátömlesztést.
FIATALEMBER Ha vele vagyok, nem halt volna meg.
Vigyáztam volna rá.

Sír a dallam

FEKETE HAJÚ LÁNY Ott voltam mellette . Azt mondta,
a kórházban, mondjam meg, sokszor csókoltatom
Anyát. (*Elfordul*)

ANYA *énekel*

FIATALEMBER Ha vele vagyok, nem halt volna meg ...
Úristen! Ha elengedsz, Anya! ...

Sír a dallam. ANYA *énekel*
A FIATALEMBER *nem mozdul. Majd lassan lehajtja*
fejét, halkan ő is énekelni kezd - de ANYÁTÓL távo-
lódva, más hangon -- a halottsíratót
Hirtelen bemerevedik a pillanat
ANYA *és a FEKETE HAJÚ LÁNY alakja eltűnik*

A II. korong *világosodik meg*
A fényben egy bérház szobájában egy heverő áll, rajta
takaró. A heverő szélén nyári ruhában a FEKETE HAJÚ
LÁNY. Arca *szép-boldog*

FEKETE HAJÚ LÁNY (*játékosan előrehajol, s a háttal*
álló FIATALEMBER felé) Mondd még egyszer...
FIATALEMBER (*nem mozdul*) Szeretlek.
FEKETE HAJÚ LÁNY ...És még egyszer. FIATALEMBER
(*nem mozdul*) Szeretlek, te édes, édes bolond.
FEKETE HAJÚ LÁNY (*játékosan*) Jól becsaptál. Fel-
csaltál a szobámba. Azt mondtad, fázol. Ugye nem
fáztál?

FIATALEMBER Nem.
FEKETE HAJÚ LÁNY (*boldogan*) Felcsaltál, te édes, édes
bolond... (*Komolyan*) Már mióta várom, hogy fel-csalj,
te mafla, édes, édes bolond. (*A melléhez kap*) Na! ...
Te! ... Mit kapkods, te bolond?... (*Kis szünet*) Most
megsértődteél? Gyere vissza szépen. (*Össze-teszi kezét,*
mintha imádkozna) Gyere vissza szépen. Szépen kérlek
... Ha akarsz, letérdelek . (*Mosolyog*) Csókolj meg...
(*Mintha ölelné*) Köszönöm... köszönöm... köszönöm...
(*Mozdulatlan, majd hirtelen*) Édes a szád. Tudod te,
hogy édes a szád? Mintha süvegcsukor lenne. Egyszer
ettém süvegcsukrot.

FIATALEMBER (*komolykodva*) Már sokan mondták.
FEKETE HAJÚ LÁNY Hányan?
FIATALEMBER (*legyint*) Sokan.
FEKETE HAJÚ LÁNY Annyi volt?
FIATALEMBER (*halkan*) Annyi.
FEKETE HAJÚ LÁNY Valóban?
FIATALEMBER Természetesen.

Csend

FEKETE HAJÚ LÁNY (*mozdulatlan*) Szeretsz?
FIATALEMBER Igen.
FEKETE HAJÚ LÁNY Mondd, hogy szeretsz!
FIATALEMBER (*nem mozdul*) Már mondtam.
FEKETE HAJÚ LÁNY (*maga elé néz*) Sokszor akarom hallani ... (*Felnéz, tekintetében öröm*) Jó, hogy vagy nekem.
FIATALEMBER (*halkan*) Szeretlek, nagyon szeretlek.
FEKETE HAJÚ LÁNY (*felszabadultan, mint egy gyerek*) Köszönöm, köszönöm, köszönöm ... (*Kis csend, feláll, lábujjhegyre áll*) Meg akarlak csókolni ... (*Csend*) Még! Még! ... (*Kitágult pupillákkal*) Neked tejszagod van! ... Igen, friss tejszagod van!
FIATALEMBER (*vidáman*) Miket mondasz te nekem ... te édes, édes bolond?! ...
FEKETE HAJÚ LÁNY Szeretem a tejszagot. Olyan, mint a kisgyerek bőre.
FIATALEMBER (*komolyan*) Meg akarom csókolni a melledet ...

Csend

FEKETE HAJÚ LÁNY (*lábujjhegyről, lassan a talpára ereszkedik, megmerevedik, szigorral*) Sokszor voltál már szerelmes?

Csend

FIATALEMBER (*nem mozdul, nagyon halkan*) Egy-szer ... Tizennégy éves koromban. (*Kis szünet*) A lágerben mindenkinek be kellett menni a fertőtlenítőbe, mindenkinek meztelenre kellett vetközni, külön a férfiaknak, külön a nőknek. (*Kis szünet*) Gyerek voltam. Ócsivel együtt anyu mellett a nőkhöz mehettünk. (*Hosszú szünet*) Meztelenek voltak. Mindenki. Néztem őket, Anyát is. Akkor <láttam először meztelenül asszonyokat ... Akkor voltam szerelmes.

Csend

FEKETE HAJÚ LÁNY (*mozdulatlan, halkan*) Azóta... hányszor voltál szerelmes? FIATALEMBER (*nagyon halkan*) Azóta ... sohasem.

Csend

FEKETE HAJÚ LÁNY Azt akarom, hogy feküdjünk le.
FIATALEMBER (*nem mozdul, mohón*) Szeretlek. FEKETE HAJÚ LÁNY (*kezével hirtelen a ruhájához kap, testéhez feszíti*) Várj!... Várjál! ... Ne kapkodj, te édes, édes bolond.
FIATALEMBER Úgy akarom ... Úgy akarom, hogy egészen vetközzünk le.
FEKETE HAJÚ LÁNY (*lassan kilép cipőjéből, lehúzza a harisnyáját, ruháját kezdi vetni, majd mozdulata megtorpan*) Nem akarom, hogy nézz... Szépen kérlek, fordulj el. Na, fordulj el, te édes bolond.
FIATALEMBER (*nem mozdul, halkan*) Látni akarlak.

Kis csend

FEKETE HAJÚ LÁNY (*lassan lehúzza ruháját, a földre ejti, kapkodva bebújik a takaró alá, oldalára fekszik. a FIATALEMBER felé*)

Csend

FIATALEMBER Szeretlek.
FEKETE HAJÚ LÁNY (*játszik, hátrarándul*) Na! Várj ! ... Várj, te buta! Levetem a kombinémat, te buta! ... Na ...! Ne ... Ne kapkodj, te buta ... (*Kapkodva lerántja magáról kombinéját, leejti, hanyatt fekszik, mozdulatlan, felfelé néz*) Csókolj meg ... (*Lihegve*) Még, sokszor csókolj meg... Nagyon sokszor ... Nagyon-nagyon sokszor. (*Hirtelen*) Na ...! Ne harapj ... te! ... te ...!

Csend

FIATALEMBER (*halkan*) Én még ... sohasem voltam ... senkivel.

FEKETE HAJÚ LÁNY (*hangos örömmel*) Köszönöm, köszönöm, te édes bolond ... bolond ! Te örült bolond!

Csend

FIATALEMBER (*nem mozdul*) Forró a bőröd. (*Vidáman*) Neked is tejszagú a bőröd.
FEKETE HAJÚ LÁNY Nem igaz. Csak mondd.
FIATALEMBER Esküszöm.
FEKETE HAJÚ LÁNY (*hanyatt fekvé hanykolódik, ját-szik*) Még... Még... még, te édes bolond. (*Egészen hanyatt veti magát, felnevet, édes-boldog nevetéssel, majd halkan, lassan, szagotottan*) Boldog vagyok, bolond ... (*Behunyja a szemét, felhúzza a lábát*)

Hirtelen ugyanaz a zenei motívum, mint ANYA borotválásánál

FIATALEMBER (*nem mozdul, megmerevedik, halkan*) Anyát felfektették a priccsre, széthúzták a lábát.
FEKETE HAJÚ LÁNY (*hirtelen kapkodni kezd maga fölé, mintha a FIATALEMBER testét húzná vissza*) Mit csinálsz?! ... Mit csinálsz, édes? ... Hová mész?! ... Hová mész, édes?! (*Kapkodása egyre gyorsul, egyre elkeseredettebb*) Mi bajod, édes?... Nem! Nem engedlek el. (*Hangosan felsír, kapkod tovább*) Mi bajod ... Szólj egy szót ... Szólj legalább ... mi bajod?! (*Mintha a FIATALEMBER teste kiszakadna karjai közül, két karja az égre néz, majd maga mellé lecsúszik. Csend. Mozdulatlanul fekszik, halkan sír*) Miért hagysz itt? Szeretlek, szeretlek, te bolond! (*Hirtelen*) Felveszed a ruhád?! (*Felugrik*) Hová mész?! (*Hirtelen megmerevedik*) Sírsz? Sírsz, 'te bolond?...

FIATALEMBER meggörnyedve felzokog

Hirtelen, a színpad közepén — fénysugárban — az ÖREGASSZONY új kerékpárja világít. A kerékpáron a fény felerősödik: szikrázik. A kerékpár mellett megjelenik a hetvenéves ÖREGASSZONY. Megfogja a kerék-pár kormányát, tolja a biciklit
A FIATALEMBER az ÖREGASSZONY felé fordul. Megfogja a csomagtartót

FIATALEMBER Köszönöm az ebédet. Nagyon belaktam. Túlettem magam. Úgy megettetted, hogy nem is tudok menni ... Nem kellett volna levágni azt a csirkét.
ÖREGASSZONY (*felcsattan*) Hagyja már! Nem szeretem én ezt... Úgyis le akartam vágni ... (*Vidáman*) De ha fáradt, megmondhatja. Pihenhet egyet.
FIATALEMBER Mindig csak szid engem.
ÖREGASSZONY Szidom? Én? ... Ha nem tagadnám. megmondanám, ez dicséret értőlem... (*A FIATALEMBER felé fordul*) Nem is mondta még ... Ugye nagyon ügyetlen vagyok? Ugye kínlódni kell velem? ... Nehezen hajtom éri.
FIATALEMBER (*megfogja két kézzel a kerékpár vázát*) Már nagyon jól megy. (*Incselkedik*) Nagyon ügyesen hajtja.
ÖREGASSZONY Dicsér ! Nem vagyok én széplány, hogy udvaroljon. (*Nehézkesen a FIATALEMBER segítségével átlép a biciklivázon, a kerékpárt megdöntve, jobb lábát a pedálra teszi*) Mehetünk?
FIATALEMBER Mehetünk.

Megindul a kerékpár, rajta az ÖREGASSZONY. Az ÖREGASSZONY nyögve ül a nyeregben, mereven f⁹-ja a kormányt, kapkodva tapossa a pedált
A FIATALEMBER két kézzel fogja a csomagtartót, siet a bicikli után
A kerékpár megindul. Remeg a kormány. Fut körbe a kerékpár

(*Lihegve siet a kerékpárral*) Csak nyugodtan tapossa! ... Nem 'kell kapkodni!... Ne hirtelen! ... Fogom, nem eshet el! ... Nyugodtan... Úgy... Még nyugodtabban.. Ez... Ez a jó!
ÖREGASSZONY (*örömmel, most már nyugodtan tapossa a pedált*) Most jó?!
FIATALEMBER (*lihegve*) Most jó.

Az ŐREGASSZONY nyugodtan, most már boldogan hajtja a pedált

Fut a kerékpár

A FIATALEMBER a csomagtartót egyik kezével elengedi

ŐREGASSZONY (megbillenve hátrapillant) Jó, ugye?!

FIATALEMBER (egy-egy pillanatra, az ŐREGASSZONY tudta nélkül teljesen elengedi a kerékpárt)

Nagyon jó... ! (Örömmel) Egészen jó! ...

Az ŐREGASSZONY a kerékpárral hirtelen megáll, megbillen, szinte lezuhan

(Elkapja, felsegíti) Pihenjünk?

ŐREGASSZONY (mintha mi sem történt volna) Minek?

FIATALEMBER Elfáradt.

ŐREGASSZONY Én? ... Maga! Én csak ülök. Maga meg liheg... (Tekintetében huncutság) Azért álltam meg, mert a bicikli fáradt el. Néha pihentetni kell, nem? FIATALEMBER (játsszik az ŐREGASSZONNYAL) Erre nem is gondoltam.

ŐREGASSZONY (nevet) Az ám! (Hirtelen, sürgetve) Na, megyünk?... (Hirtelen, váratlanul, mintha gyerek lenne, a biciklire ugrik)

A FIATALEMBER elkapja a csomagtartót

(A FIATALEMBERRE kiált) Engedje el!... Engedje el. Egyedül is tudok menni! (Megindul a kerék-párral)

A FIATALEMBER az ŐREGASSZONYT bámulva, áll Szalad a kerékpár

(Hirtelen hátrapillant, most döbben rá, hogy senki sem fogja a csomagtartót, boldog felismeréssel) Tudok biciklizni! (Erőteljesebben) Tudok biciklizni! (Kiáltva) Tudok biciklizni!!!

A FIATALEMBER boldogan nézi

Az ŐREGASSZONY a kerékpárral eltűnik

Hirtelen nagyon erős dobszó

Baloldalt, ahol az ŐREGASSZONY alakja eltűnt, megjelenik ANYA: már ősz. Jobboldalt a FIATALEMBER egy vadonatúj kerékpár kormányát fogja, lassan elindul, ANYA felé tolja

Nézik egymást

A FIATALEMBER ANYA előtt megáll

Szikrázik a kerékpár fémváza

FIATALEMBER (kis szünet után) Vettem egy biciklit, Anya.

Csend

ANYA (halkan) Már nem vagyunk szódások. FIATALEMBER (halkan) Nem baj, Anya ... Megtanítalak biciklizni.

ANYA (szomorúan) Most?... Már nem akarok.

FIATALEMBER (vidámságot erőltet) Majd elmegyünk a Dunához fürdeni. Elviszlek, mint Apa.

ANYA (mozdulatlan, hallgat, nem felel)

Csend

FIATALEMBER (zavartan) Megláttam egy kirakatban, megtetszett, megvettem, (Kis szünet) Baj, Anya? ANYA (halkan) Nem baj. De minek... Miért költesz ilyesmire?

FIATALEMBER (megtámasztja és elengedi a kerékpárt, hosszan nézi, nem néz ANYÁRA, halkan) Szép... (Lassan ANYÁRA néz) Szép, anya?

ANYA (a biciklit nézi, nem néz a FIATALEMBERRE, nagyon halkan) Szép.

Hosszú csend

Felszikrázik a kerékpár

A színpadkép bemerevedik

Hirtelen zene

ANYA és a FIATALEMBER mozdulatlan

Nagyon lassan lemegy a függöny

Felelő kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója

---

50 5029 Pátria Nyomda — Felelős vezető: Vass Sándor vezérigazgató